



שער המים

קלג

מגיעין למדתו. אבל ממה ששנינו השלג דומיא דברד וגליד וטיט הנרוק דכמות שהן משלימין, נראה שהשלג נמי משלים כמות שהוא. ועוד מדקאמר השלג והברד ולא קאמר מי השלג ומי הברד אלמא בכמות שהן קאמר. מיהו נראה שהוא צריך למעכו כדי שיהא כעין הברד והכפור אבל תפוח וחלול כמות שהוא לא.

ציוני הלכה  
ה"ג-מ"א סע' ל.  
ר"ה ס"ק ד"ל"ס סע' ל. חו"ס  
ליקוטין ס"ב.

מסורת הראב"ד  
(ד) איזה רוב מים מכשירים. ע"י סי'  
ד ה"א.  
(ה) ע"י סי' ג ה"ד בריש המהדו'  
הקודמות.  
(ו) ע"י תשובת הראב"ד בהל' טו.  
(ז) ע"י סי' ג שנויי מהדורות 12  
והערות.

7 ואם תאמר הנך כולו דקאמר מעלין ולא פוסלין כיון דחשיב להו מיא לאשלומי, מאי טעמא לא פסלי בשאובין. התם משום דהוא דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה אלא איצטרופי בלחוד הוא דמצטרפי לרובא דכשרים.

שינויי מהדורות

ממנו מקוה לכתחלה. דאינהו מעלין את המקוה קאמרי דמעוטא מצטרף לרובא, אבל לא כל המקוה ולא אפילו מחצה ממנו אין טובלין בו, ואפילו לכשיתפשו"ר ויהיה מים הואיל ובשעת נפילה לא היה ראוי לטבילה הילכך אין פוסלין משום שאובין. (עד כאן הלכה זו בד"ו וכ"ו.)

24. נמהדורות הקודמות נוסף ולדברי ר' ישמעאל דאמר השלג אינו מעלה את המקוה אפילו לכשיתפשו קאמר דאינו מעלה וטעמא דבשעת נפילה אוכל"ק קא חשיב ליה.

25. הלכה זו כתב רננו נצרכע נוסחאות שונות.

(ג) אה"כ (ד"צ) כתב כנ"ל והוסיף: דבמים גזרו שאובים משום היקשא דמעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים, אבל בשאר משקין לא גזרו" אלא

(ב) נתחילה (ד"ו וכ"ו) כתב כל הלכה זו קי: ואם תאמר לרבנן כיון דקא חשבי להו משקה לענין השלמה אמאי אין פוסלין. ונראה לי משום דהו דבר שאין עושים

לנפש תדרשנו

בבעה"נ" שפסול לכשיתפשו (עיי"ש). והוא באמת תימה, איך שתק רבנו במהדורות אלו (ב"י ומהדו"ב) ולא הזכיר דין זה. ועוד דוק שהוסיף רבנו במהדורות האחרונות את הקטע המבאר את שיטת עדות אנשי מירבא בשם ר' ישמעאל. ונראה לומר שבמהדורות אלו האחרונות פוסק רבנו כעדות אנשי מירבא לענין כשרות המקוה לאחר ההפשה. (וע' ב"י דיש סברא לפסוק כעדות אנשי מירבא משום מעשה רב.) ואין זה סותר כלל מה שפוסק כסתם משנה ששלג מעלה. וכן משמע בתשובת רבנו (מובא לקמן בהערה טו.) דכתב "ואף עושין ממנו מקוה בתחילה כדברי ר' ישמעאל". מיהו צ"ע אם אפשר לומר כן, דהרי רבנו פוסק ב"קיצור שער המים" לקמן (סי' ד הל' יא) "ולא לעשות מהם מקוה לכתחילה". ואפשר דיש לדחוק ולומר דאין הנ"ל אמור אלא לענין טבילה בשלג שעדיין לא נפשו. וצ"ע.

ה. כעין הברד והכפור. מבואר שיש חרוש ברין זה שמשלים השלג בכמות שהוא, ואע"פ שצריך למעכו כמבואר. מוכח גם לאחר המעוך, גדול נפח השלג מנפח המים היוצאים ממנו. מיהו ברא"ש מבואר שיש לכבוש את השלג "שלא יחסר ממנו כשיהיה נמוח", משמע שנפח השלג הכבוש שווה לנפח המים היוצאים ממנו. וצ"ע בדעת הרא"ש שהרי החוש מעיד שנפח המים גדל כשנקפא.

ו. לכשיתפשו קאמר. צ"ע מה ההכרח לזה, הרי דעת ר"ע ששלג משלים אף כשלא נתפשו, א"כ אפשר דדוקא בכה"ג דן ר' ישמעאל כנגדו, ובנתפשו סובר "שנתפשו מילתא אחריתי". ונראה דמשמע במשנה שעדות אנשי מירבא היא סותרת את מה שדן ר' ישמעאל כנגדו, והרי עדות אנשי מירבא איירי בשנתפשו (ע' הל' ד), א"כ מוכח שאף באופן שנתפשו היה דן ר' ישמעאל מתחילה לפסול (ואף במעוט מקוה).

ז. דבשעת נפילה אוכל. תמה החו"א (תנינא ו, ס"ק ב) "מה לי נפשו חוץ למקוה ונפל למקוה... דמים גמורים ומטהר באשבורן... ומה לי הופשו במקוה". ונראה שהטעם הוא כמו שכתב רבנו בס"א הל' ו דלא מהני המשכה להכשיר כולו שאובין משום שיש לגזור שהרי "מקוה זו נעשה בתחילה בידי אדם", אף הכא סברת ר' ישמעאל הכא וסברת רבנן (הל' ד מהדורות ד"ב) ששעת נפילה בפסול פוסל גם לאחר כך גזרה אטו הפסול שהיה בתחילה.

יג. בשאר משקים לא גזרו. מקשה המשנה אחרונה על רבנו "ועדיין צריך טעם אי לא חשיבי כמים לפסול, למה מעלין והא שאר משקין אין מעלין". והנה רבנו מבאר דכל הני שמשלימים הם בגדר "לאו מים גמורים", א"כ מבואר דיש להם מעלה מעל משקין מצד שיש להם קצת שם מים. ועדיין צ"ב. ויותר צ"ע איך מהני רוב מים שיחול על כל הני שם מים גמורים, הרי השלג הגליד וטיט הנרוק שבערבה, ניכרים במקומם ולא שייך בהם בטול ברוב. ונראה דכל הני משלימים מדיו רובו ככולו, ורובו ככולו אמרינן אף אם המעוט ניכר (רוב סימן שחוט, וכ"ו). מיהו כדי לומר רובו ככולו בעינן שהגליד ביחד עם המים יחשבו כדבר אחד (שרובו מים). וצ"ל שכיון שיש קצת שם מים גמורים, חשיבי כדבר אחד, ואמרינן רובו ככולו. (וגם משקין בטלין למים מה"ת כמבואר הכא במה"ב. וע"ע לקמן הערה כ"י.)

יד. ואם לכשיתפשו. ע' לו"ש דמבאר מה הכריח רבנו להירוש וה. ולענין סברא דהאי מילתא ע' הערה ז.  
כתב הב"י "דאי הופשו פשיטא דהו כשאר מים", ותמה הנחל אשכול עליו שהרי בבבלי הנפש מבואר בהריא דפסולים לדעת רבנן. וכבר העיר בזה הגרע"א על הש"ך ס"ק עא. והנה מעיר החו"א (תנינא, ס"ק ב) "ובהעתקת ב"י ליתא כל הכתוב בספרים שלנו

ספר ב"י הנכס אהרנ"ק  
נזיין ונסנו י"י אנוניא אנוניא קוד וול"ז

ציוני הלכה

ה"ד. לכשיתפטר קאמר ע'  
מ"ל סעי' ל.

מסורת הראב"ד

(ח) ס"י ג הל' ג. ד.  
(ט) ע' לקמן הל' י.

26 ומדינא כיון דשאובה מדרבנן<sup>(ח)</sup> היא, מעוטא לא פסיל לרובא. ורבנן הוא דגזור ואפילו בשלשת לוגין מפני שהם ראויים להדיח בהם גופו והוון כענין מקוה<sup>(ט)</sup>, וכי גזור רבנן הני מילי במשקין שראויין לעשות מהם מקוה דלמא אתי למעבד רובא דשאובין, אבל הנך דאין ראויין ליכא למגור. ואם תאמר תרדין שסחטן אמאי פוסלין. התם בשינוי מראה פוסלין אותו ולא משום שאובין. וטעמא דמלתא משום דמאן דחזי ליה סבר עושין מקוה של כל משקין דסבר כולה מקוה מי תרדין הוא. 26\* ואם תאמר לאנשי מידבא משום ר' ישמעאל הרי עושין מן השלג מקוה לכתחלה ואפילו הכי כי נותנו בידים כשר. התם לכשיתפטר קאמר, וכשנתפטר מלתא אחרינא הוא<sup>(ט)</sup> וממילא קא הוי מקוה. L

שינויי מהדורות

מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אבל שאר משקין לא איתקוש. הלכך שאר משקין בשנוי מראה הוא דפסלי משום דמתחזי כמקוה של שאר משקין, אבל משום שאובין לא. והנך כולו כיון דליכא בהו שינוי מראה, פסול שאיבה נמי ליכא<sup>(ט)</sup>.

ד) צמהדורמו האחרונה (כ"ד וכ"י) כתב רננו כמו שמוצא צפנים.

\* 26. צפתי המהדורות הראשונות (ע' ליון 25) לא כתב את הקטע "וא"ת לאנשי וכו'". אלא הוסיף כן צנוספת הצ"י ומהדורה צמחא. (צדפוסים המלויים יש ערובו נוסחאות, הל' ז' וג' ומחילת הלכה זו כד"צ וקטע הנ"ל מהצ"י, ע' הע' יב.)

משום שנוי מראה בלבד, מאסמכתא דקרא<sup>(ח)</sup> (תריכ שמיני פישתא ט ה"ד) מקוה מים ולא מקוה של שאר משקין<sup>(ט)</sup>, אבל משום שאובין ליכא. הלכך טיט הנרוק והנך אחרינא כיון דלאו מים גמורים נינהו לעשות מהן מקוה בתחלה ושינוי מראה לית בהו אין פוסלין.

ג) אח"כ (נוסחא שהוצא צ"י קה.) חזר וכתב את כל ההלכה בדרך אחרת. מחילתה כמו שמוצא צפנים (מהדורא צמחא) עד "לרובא דכשרים". המשך נוסחתו העתקנו בליון 26.

26. מה שכתב צפנים מן "ומדינא וכו'" עד "מי תרדין הוא" ליתא צנוספת הצ"י הנ"ל, וצמקומו כתוב: ומשום הכי אין פוסלים בשאיבה, מאי טעמא מקוה מים הוא דאיתקש למעיין.

לנפש תדרשנו

מקוה שאוב שהגליד טהור משום מים שאובים נמחה כשר להקוות עליו. פי' הגליד, קפאו. במי חטאת, נמחו חזרו לטומאתן מפני שטומאתן מן התורה אע"פ שנטהרו באמצע מפני שהגליד ואינו ראויין להזאה. אבל במקום שפסול מדבריהם כשאובה, משהגליד ואינו ראוי לטבילה הוכשר ואינו פוסל עוד. ובמשנת (טהרות) [מקואות] (פ"ו מ"א) שנינו השלג והברד והכפור והגליד וטיט הנרוק מעלים ולא פוסלים, ואף עושין ממנו מקוה בתחלה כדברי ר' ישמעאל. ואע"פ שאמרו מעלין (אין) [וכן] עושין ממנו מקוה בתחלה, הכא לא אמרינן הכי מדלא קתני [הכא] (התם) נמחה כשר וקא מכשר להקוות עליו, (אילמלא) [אלמא] הוא עצמו אינו נעשה מקוה לבדו. ומדלא קאמר משלים או מצטרף משמע נמי דלא משלים ולא מצטרף אלא שאינו פוסל ואם יפלו עליו מי סאה מי גשמים עושין מקוה בתחילה. והטעם מפני שהוחזק למקוה פסול (לכתחלה) [בתחילה]. מבואר דעת רבנו בהדיא כפרוש השני של הסמ"ג (ע' ב"ב) בתוספתא דאין ההגלדה מכשרת את השאובין לגמרי, אלא שלא פוסלין ואפשר להוסיף כשרים עליהם. וכן פוסק רבנו לעיל ס"ג הל' ו' כהשאלות בענין שאובין שהומשכו כולם. ועיי"ש בסוף הל' ו' שכתב אותו באור בטעם שלא מכשרים אותם לטבילה.

וע' חזו"א (תנינא, ס"ק ד) שמתקשה איך יבאר הרז"ה את התוספתא הנ"ל, למה יפקע פסול שאוב בהגלדה אם גם נמצב של

יא. והוון כעין מקוה. בפרושו למס' ערויות (פ"א מ"ג) מבאר רבנו בדרך אחרת "כיון שהן ג' לוגין דהיינו רביעית ההין) נותנים לשעור נסכי קרבנות צבור, חשובים הם לפסול". ותוס' ב"ב סו: מבארים בדרך רבנו הכא.

יד. משום דמתחזי כמקוה של שאר משקין. ע' לקמן בהערה כ', שם עמדנו על שיטת רבנו הנ"ל דפסול שנוי מראה אינו אלא מדרבנן, ודעת החולקים.

טו. מילתא אחרינא הוא. בפשטות נשאר ר' ישמעאל ברעתו ששלג הוי אוכל גמור ואינו ראוי אף להעלות, וא"כ פשוט דלא נפסל משום שאובין. (וכן הבין ההת"ס בדברי רבנו כאן, ע' תשובות ריש סי' ריג.) מיהו מחדש רבנו הכא שלא פסלינן משום דתחילת המקוה היה בפסול (ע' הל' ב בשנויי מהדורות 18), ומבאר טעמו "דמילתא אחרינא הוא". ונראה כוונתו, דכיון דמים ושלג הם שני דברים שונים אין צורך לגזור (ע' הערה ז) מים אטו שלג. מיהו אם נפסלו המים בהיותם מים ואח"כ הוקפאו ושוב הופשרו, ככה"ג אינם כשרים להכשיר את שעור המקוה משום שהוחזק למקוה פסול בתחילה, ולא אמרינן "מילתא אחרינא הוא", כן מבואר בתשובת רבנו שנעתיק בסמוך. וטעמא דמילתא ברור לפי הבאר הנ"ל דמים אטו שלג לא גזרינן אבל מים אטו מים גזרינן. וז"ל (ראב"ד תשובות ופסקים סי' כג): "גרסינן בתוספתא (טהרות) פ"ב (ה"ג) מי חטאת (שהגלידו) [שהגלידו] עליהן משקה טופח טהור, נמחו חזרו לטומאתן ישנה.

4

פסולים, כלומר לנטי, ובקרקעות כשרים, והיינו לטבילה והכא אמרין אם אין הפרה שוחה פסולים לטבילה? ויש מי שהשיב  
הא בקרקעות כשרים, לטבילה ידים קאמר, דאקילו ב' רבנן טפי א, וליתא דבפ' כ"ה ב אמרין מים שנפסלו משחת בהמה  
בכלים פסולין בקרקע כשרים, רשב"א אומר אף בקרקע טובל בהן כל גופו אבל לא פנו ידיו ורגלו, ורשב"א להחמיר את"ק אחא  
שאמר בקרקע כשרים בין לטבילה כל הגוף בין לטבילה ידים, וקאמר איהו לטבילה כל הגוף כשרים אבל לטבילה ידים פסולין  
ושמעא כדמפרש ואזיל ג דמירי דאפסקינהו בבת בירחא ד טר סבר גורין אטו מנא, ומ"ם ל"ג. אלמא לכ"ע כשרים לטבילה  
כל הגוף. ודוחק לאוקמי בבת בירחא ה. . . והעקר דמים שנפסלו משחת בהמה דכשרי' לטבילה בצלולים איירי שאין בהם  
טיט אלא שנשרחו או הם מלוחים, אבל אי נתעבו מטיט ואין בהמה שוחה מהם פסולין לטבילה ו.

נ"ה. יש מעלין את המקוה ולא פוסלין ו פוסלין ולא מעלין ח לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין ולא פוסלין, השלג והברד  
והכפור ט והגלד י טיט הנרוק שהוא רך כמו הרוק יא והמלח, אר"ע הי' ר' ישמעאל דן לומר השלג אינו מעלה את  
המקוה, והעידו אנשי מידבא בשמו, שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה. כיצד מעלים ולא פוסלין, אם יש במקוה  
מ"ם חסר א', נפל מהם סאה לתוכו העלהו, נמצא מעלין ולא פוסלין, ולא קחני ולא פוסלין יב. . . וה"ט דלא פסיל בהו שאוב,  
דמקוה מים אחקש למעין, דביר"ש יהא המים, להכי החמירו במים ולא בשאר דברים דלא אחקשו למעין. איכא דאמרי אפי'  
עשה כל המקוה מהני דחשיב במתני' יג ואפי' הביאם בכלי כשר, דאנשי מידבא עשו כל המקוה משלג. ואי' בחוספתא עגולי שלג  
המשוקעים בבור, הרי אלו מעלין, רי"א אין מעלין, ומודה ר"י שמביא טיט הנרוק בעריבה ומשיקו ויורד וטובל, ומדפליג בשלג,  
ש"ט מעטא דלא נמוח, אלמא שלג דמכשיר ת"ק בלא נמוח איירי, ומ"ם צריך השלג נכבש בחווק ולא תפוח וחלל, שלא יחסר  
שעורו אם נמוח, להכי חני עגולי שלג שיהא נכבש וקשה יד. ויש שאומר אנשי מידבא לא הביאו שלג בכלי אלא בידיהם →  
והולוכוהו עם הקרקע, או בטבלא שאין לה לבובו טו אבל פסול אם הביאו אפי' רובו, ולא שני לן בין שלג למים לענין  
שאוב בכלי, אלא דבשלג לא פסיל ג"ל שאובין, אבל רובו או אפי' מחצה שאוב בכלי פסול טו. ולעניות דעתין השלג אינו  
פוסל בכלי, ובכל הני דחשיב במתני' א"פ, ופשטא דלישנא צאו והביאו שלג משמע הכי דלא אמר להם כיצד יביאורו ושלא  
בכלי, ומהא דחני' עגולי שלג הרי אלו מעלים, רי"א אומר אין מעלים, ומודה ר"י שמביא טיט הנרוק בעריבה ויורד וטובל, ש"ט  
דשלג דמכשיר ת"ק ופליג ר"י אף שהביאו בכלי איירי, ומשליטין בו המקוה אפי' אינו נמוח, אבל לעשות מקוה כולו או רובו משלג  
אפשר דלא סהני, דהא מעלין המקוה קחני דפרושו מצטרף לרוב, אבל לא שמענו היתר לעשות כולו או אפי' מחצה משלג, ואפי' →  
אם יתפשר אח"כ ויעשה מים אין בידינו להתיר, כיון דבשעת הבאתו לא הי' ראוי לטבילה, ודאי משום שאוב לא פסיל, דדוקא במים  
איכא פסול שאובה ולא בשאר דברים. ואע"ג דאנשי מידבא עשו כל המקוה משלג לתחלה, וכמים גמורים חשיב להו"ט. —  
ואלו

נחל אשכול

א עתים' חולין ק"ו ד"ס ואי ותר"י פ"ח דברכות ומלמד זלח סחירו מלמד כולם לטביל ידים ולראב"ד כל שאובין בקרקע. ב חולין  
ק"ו. ג סס. ד חרין קל והמים פונים סס ואין סס שטור מקוה (דלזו סי' כשר לכ"ע לטבילה ידים) אבל ממוזרים סס למקוה, ומאן  
למוזר לטבילה ידים הגזר אטו מנא, ומני סנפרדים קלח מן המקוה, מיישיק סמא יקחם בכלי וישקר על ידיו, ולאמרינן לכלים פסולין.  
ה אמלחא סכרבה צנו"ס. סחוס' במולין וצנזמים תמכו על רש"י ספעתין ס"ס דמולין מים שנפסלו מש"כ בין בכלים בין בקרקע פסולין  
וכתבו סלח עיין בגמרא, ואזי תמס צמחנס נמי לא עיין, דמי ערוכה ידים פ"ח בקרקעות כשרים. ורמיתו צנז"ס סיסב רש"י  
דלפי חסקתה ס"ס פלוגתייהו דח"ק ורשב"א צנח צירחא, פי' שמעט מן המים הפסולים במרחץ אבל ממוזרין למקוה כשר כמ"ס  
רש"י, וה"ק ח"ק מים חלו שנפסלו משחת בהמה אבל ממוזרין למקוה, חס נטולס בכלי פסולין לנט"י אבל חס סימס בקרקע  
סמוך למקוה כשרים לטבילה כל הגוף ולטבילה ידים, אבל רשב"א לטבילה כל הגוף כשרי' כס"ג אבל לא לט' ידים, גורס אטו  
מנא. והסתחא ספיר י"ל דוקא בממוזרי' למקוה כשרי' לטבילה כל הגוף, אבל צנזמים איירי להסלים שטור מקוה ואין כאן  
מקוה כשר פסוליס לטבילה כמ"ס רש"י (וכך כותב צ"ס ונא חזין מ"ס ר"ק דבריו ח"צ) ואומר חני סטעטס סנדחק רש"י צנז,  
דקש' לי קוש' חוס' בסמוך במולין חמר לטבילה כשרים, וצנזמים חמר חס אין ספרס שוחה אפי' למקוה אינו חסלים, להכי  
מוקי לס רש"י סחי דמולין בממוזר נמקוה כשר. ומתני' פ"ח ידים לכלים פסוליס ובקרקעות כשרים, יס נפרס לרש"י כסחי יס  
מי סססיב ססציח סכשכול דכשרים לט' ידים דוקא דהקילו צידים, או חמר דמתני' ידים נמי צנח צירחא איירי דממוזר למקוה  
כשר. אבל לחסכול ל' לדוחק לאוקמי בקרקע כשרים צנח צירחא דוקא. וצנז יובן מה סחסר. ו וכ"כ כ"ספ. ו צנז"ל,  
תקולות פ"ז. ח לא מוטריפי לשטור מקוה. ט גשמים סיררו ונקפו. י מים סקשחו ע"פ המים. יא חסלים אבל אין טובלין  
צו חח"כ מים לפין ענין, ומסלים נמי לא חס אין ספרס שוחה ממוזר כדחי' צנזים כ"ב. יב חלל חגב סופח דקחי' פוסלין ולא  
מעלין, ופרשו דרישח מעלין וחל"ל סלח פוסלין. יג חלו דוקא דנטיט סנרוק לריך לסיות מים לפין עליו וכ"כ צ"י. יד וכ"כ סר"חש.  
טו חן לס ספס מד' רוחות וחיוס חמוקת מים לכך ח"פ חת סמקוה כדחי' רפ"ד דמקולות. טז דעת רז"ס צנזסות וי' סלס  
צדיסס סביחס עשו בסמסכס ענ"ק, וצנזים נמי חסני חס סביח חסס צידיו ומחסיך ענ"ק כיון שאין סס פסול שאוב בכלי, אפי'  
עשה כל המקוה כס"ג כשר. ומדבריו ל' ספסלג כשר לטבילה אפי' לא רסקו ועשה למים, ומ"ס ס"ח להפז"ס צנז רסוק, ז"ל  
דלח צנז רסוק ומכשיר כולו סלג. יז חולי חסר כחן: אבל ח"ק דמתני' דחמר מעלין חווק ולא מוכסיר חלל לספלים, חסו דעת  
רש"י סוכס י"ט ורלב"ד דכל מי דחסיב צמתני' חשומי חין, כפ"ע לא מיסו לא משמע מדבריסס חס כולו סלג סיסח פסול גס  
חמר סנפסר וענעס מים כחשמע חרבעו. ויש צדין זס ד' דעות: 1 לר"חס מוחר כל סמקוה חסלג חס כנכסו ומטכוסו גשידעטו  
ס"ס צו מ"ס כחמפסר) חף סלח חמפסר, חף ססציחו בכלי. 2 לרז"ס מוחר כמו לר"חס אבל חוסר להציח רובו חו ממלס בכלי חלל  
צידים עס סקרקע חו צנזנח סחין צו לצנז. 3 לרש"י ורלב"ד חין טובלין צרובו חו צנזח"ס סלג, אבל ססלג חסלים חס רוב מים כשרים,  
ומוחר להציחו בכלי. וכלל חלח דעות חין לריך להמתין עד שיטעס סלג מים אבל טובלין צו כמו ססח"ס כדעת סר"ד סמרי'. 4 אבל  
סרמנ"ס

ח להטפוח הו  
יש נקב בעינין  
ין מטבילין בהן  
מצטרפין נקבים  
אנב מי מקוה,  
זה לו טבילה ו  
"ה במקום א'  
הא דמייחתי  
שניס, אפ"ה לא  
זקואות שנמדק  
זכ הכותל מימין  
בינונית של כל  
בע בינוני שבין  
יחב כשפופרת  
ום יש כנגד ין  
ש"ך טט' מאות  
בו מ"ם וטיט,  
צפין על גב,  
גופו, אבל ר"י  
מטבילין מטמאים,  
ויס שעל רגליו  
משום שהמים  
מטבילין בטיט,  
דוקא כשהמים  
צפין עליו כה  
זי' רך כ"ב עד  
ויהבו שעורא  
ל שאין שוחה  
יו פרה שוחה,  
בהמה בכלים  
פסולים

א לק"מ אט"ג  
יצח להקל גס  
ויפס להטפוח  
א. ה אמרינן  
פ"ס. ז כיון  
ח המים  
ית. י צסל  
י וצפין מ"ס,  
לא פרס חס  
פרשו חפכא  
מיסו חפסר  
מיח צחמלס  
ה לכן הרומח  
סחחטף צסס  
ים צמלויין.  
ג. יח פ"ב.  
א כ"צ חשמע  
גמס שמעורב  
י חס מקלח

מחוס'

ספר האשכול  
רבינו אברהם הל"ל יצחק אב"ד צ"ח  
הניבונא  
חומרנו ורבו על האשכול צ"ח צ"ח

5

לרצונו (הטור) דאי אפטר לומר כן ומלאמרי צקוף פ"ק דככה עיט  
הנרוק יוכיח שזינלטרף לרצונו קאה והטובל צו לא עלתה לו טזילה  
הילכך ודאי לא על הטיט הנרוק נחווין הר"ש ז"ל אלל אריכך עכ"ל  
ע"ש . ולא ידעתי למה הולך לומר דהטור למד כן בהר"ש בנחמיות  
ונחמת הגוי והלא מדברי הר"ש גופי מוכרח הדבר שלל נחווין על  
עיט הנרוק שהרי כתב הר"ש בעלמו לעיל (צסי"ג) דאין עובלין צטיט  
הנרוק ע"ש : ונ"ש הר"ש דלא שייך פיקול שאזין אלל צמיס  
נראה כוונתו דדוקא ויס שאין לו חיזוק רק צכלי צו שייך שאזין אלל  
שגל ואיכך שאינן לריכין כלי ויכולין להציאם גם ע"ג דף חלק אף אס  
צמו אחס צכלי אין להם סם שאזין כיון שאין להם לורך להכלי  
והכלי כמאן דליחא דמיא . וגם הרי פיקול שאזין כלמד מדרשא ונה  
מעין צ"ש אף וק"י צ"ש . א"כ אף אנו נאמר אע"ג דשגל ואיכך מיני  
ויס ניכהו וי"ו איכס דומיא מעין ויס פיקול דוקא צכלי . והדרשא  
תדרוש וקאה ויס דומיא דמעין ויס מעין פיקול ויס הנשא צכלי צדי  
צמיס . אף וקאה ויס הנשא לריך להיות צ"ש אלל שגל ואיכך שאיכס  
נשא צכלי אין לריכין להיות דוקא צ"ש ומיוטצ קוט"י הר"ש צצקמוך  
וכאן כי השגל אעפ"י שמדדו ונתנו לתוך הנוק' **76**

לא דיו שאינו פוקל משום שאיבה אלל שהוא משלים לרצונו קאה  
וואי לא פוקלין אל"ל שאין פוקלין ווי שרולה לומר תרתי וילי ניכהו  
מעלין היכא דפול מוילאל ולא פוקלין היכא דרמא ל"י גומא צדיס  
מיסה היכא דרמינהו צדיס לא מעלין והראשון עיקר ונדקחני קיפא  
לאו והציאו שגל . ובתוספתא דנוקואות תניא וודה ר' יהודא שנוציא  
עיט הנרוק צעריצה ומשיקו ויורד וטובל צו וכו' ולדברי ר' ישמעאל  
דלומר השגל אינו מעלה את הנוקא אפי' לכשיתפטר כמי אומר אינו  
מעלה ואי טעונא צשעת נפילה אוכל קחטי צ"י וכו' ואס תאמר לרצון  
כיון דחטי צו להו ומסקא לענין השלמה אמאי אין פוקלין . וכראה לי  
משום דהו דבר שאין עושין וקאה לכתחלה דאיכהו מעלין את הנוקא  
קאמרינן דמיטוטא מינלטרף לרובא . אלל לא בל וקאה ולא אפילו ונחלה  
ומונו אין טובלין צו ואפי' לכשיתפטר ויהי ויס הואיל וצשעת נפילה  
לא הי' ראוי לטזילה הילכך אין פוקלין משום שאזים וכו' . וא"ת  
לאכטי מידצא משום ר' ישמעאל הרי עושין וון השגל וקאה לכתחלה  
ואפילו הכי כי נוחנו לידים כשר התם לכשיתפטר קאמר וכשנפטר  
מיילתא אחריחא הוא ומוילאל קא הוי וקאה עכ"ל : ויהי דאפילו  
מחלה ומונו אין טובלין צו ואפילו לכשיתפטר לכאורי ל"ע מה הכריחו  
ליה לומר דאפילו לכשיתפטר פוקל (ובהעתיק הצ"י ליתא) וכראה משום  
דהולך לפרט דעדות אכטי מידצא היינו לכשיתפטר . וא"כ קשה איך  
מוכח וכו' דר' ישמעאל ק"ל דהשגל כוונת שהוא מעלה . דילמא לעולם  
ק"ל לר' ישמעאל דכוונת שהוא אינו מעלי רק לכשיתפטר ואז כשר אפי'  
לכל הנוקא ונה זה דקאמר ר' עקיבא הי' ר' ישמעאל דן כנגדי וכו'  
דמשמע דר' ישמעאל חזר והסיר יותר ור' עקיבא ומוכח זה הוכיח  
הראש"ד לרצון כשנפל לתוך הנוקא שגל אף לאחר שנתפטר דינו  
כשגל דקון כשעת נפילה ולכך אס הי' נחלה אין טובלין צו . וזה  
שאמר ר' עקיבא הי' ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השגל אינו מעלה .  
כלומר כמו שאנו אומרים שהשגל אינו כשר לנוקא שלמה אף לאחר  
שיתפטר כמו כן הוא היה אומר דג"כ אינו מעלה אף לאחר שיתפטר  
ושזו העידו אכטי מידצא ומשמו שאמר להם לאו והציאו שגל ועשו  
וקאה בתחלה והיינו לכשיתפטר דאיהו ק"ל דלכשיתפטר ונלחא אחריחא  
הוא וחולק עלינו צוה לקולא דר"ק : וכתב סם הראש"ד בקילור דיכיס  
ז"ל ואינו מינלטרפין לשיעור הנוקא השגל והצדד וכו' וכולן משתערין  
צכמות שהן וצלבד שיתועך הלל השגל עד שיהא ככפור . ואפילו מדדן  
צכלי ונתנן לנוקא מינלטרפין וצלבד שיהא רוב הנוקא בהלכתו עכ"ל

וכפי הנראה אינו פוקל כר' ישמעאל (וכמו"ש הכ"מ לדעת רש"י דפוסק  
כת"ק) : ור"ב"י אחר שהציא דברי הראש"ד כתב ח"ל מצואר צצרי  
שאס עשה כל הנוקא וחס פקול אפילו צשגל אס מדדו צכלי משום  
שאז עכ"ל . ומשמע דאס לא מדדו צכלי כשר אפילו לנוקא שלם  
ותימה כי לפע"ד מצואר מדברי הראש"ד לרצון צכל ענין פקול לנוקא  
שלם אפילו לא מדדו צכלי ואפילו נתפטר אכ"כ ולר' ישמעאל אס נתפטר  
אכ"כ כשר אפי' לנוקא שלם אפילו מדדו צכלי ול"ע ל

**הרמב"ם** כתב ח"ל ואלו מעלין ולא פוקלין השגל והצדד וכו'  
אפילו הציא וי' קאה שלוג בתחלה והניחן צעוקא  
וריקקו סם הי' וקאה שלם וכשר . וכתב הכ"מ דק"ל להרמב"ם דצשגל  
דחזינן דהסיר ר' ישמעאל לעשות וקאה בתחלה הוא דמוכטירינין ולא  
גומרינין מיני' לאיכך . ונ"ש הרמב"ם וריקקו כתב צכ"ו וצ"י לכוונתו  
כמו"ש הראש"ד שמועך חללו שלא יהי תפוח וחלול . והס"ך הטיג עליו  
וכתב דהאי וריקקו שכתב הרמב"ם היינו עד שבעשה ויס ולפי"ז ל"ל  
דוצדד ואיכך אין עושין וקאה אפילו לאחר שנתפטר והיו למי' ול"ע  
ואי שגל ושלג . וגם והתוספתא צצק"ק שאח"ז ווכח דקרא שנתפטר  
כשר לנוקא שלמה . ונה שהציא הס"ך רא"י ונ"ש הרמב"ם צפ"ל צבת  
אין מרסקין את השגל כדי שיוצו ויניחו אלמא דריקקו דשגל היינו שבעשה  
ויס . לפע"ד אדרצה ונ"ש רא"י לפי הצ"י דמדקאמר כדי שיוצו ויניחו  
משמע דאינו נעשה לגומרי ויס ע"י הריקוק רק שיוכל ממונו ויס . וכן  
פירש"י צצבת ע"ש . ונ"ש עוד הס"ך והיינו דכתב הרמב"ם וריקקו  
צקיפאל ולא כתב כן צרישא גבי מעלין וכו' . נראה לפע"ד משום דגבי  
מעלין שהשגל צא לתוך הויס ומוילאל קבלעים צו ויס ואין צו חלל ריק  
ואין להקשות אס הפירוט של ריקוק הוא טכצשו ומעכו כמו"ש הכ"מ  
א"כ אינו ראוי לטזילה . י"ל אין הכי כמי דאינו טובל צו כך . אלל וי"ו  
נוקא טהרה הוי ויכול לתת להוכי ויס חמיס שאזים . וגם אס נאמר  
כמו"ש הס"ך דהאי וריקקו היינו טעמא דמיס . וי"ו נראה דאין וכו' ואלו  
הכרח לומר דק"ל להרמב"ם דהשגל כמות שהוא פקול לנוקא שלמה .  
ד"ל דהרמב"ם אורחא דמילתא קאמר שיהי ראוי לטזילה :

**ר"י** צככה דף יט כתב דצ"ה לא עלתה לו טזילה ח"ל דהכי  
תנן צונס' ונוקואות אלו מעלין ולא פוקלין השגל והצדד  
והכפור והגליד והגולח והטיט הנרוק ומעלין היינו משלימיין אשלומוי אין  
צפני עלמו לא עכ"ל . וכתב צכ"ו ח"ל ונדברי רש"י ומשמע דאף שגל  
אס עשה ומונו וקאה שהוא פקול דהא דתנן מעלין את הנוקא מעלין  
היינו משלימיס אשלומוי אין אלל צפ"ע לא וא"כ ת"ק דמיס שגל צהדי  
הנך דמעלין קצר דצפני עלמו לא ופליג אר' ישמעאל וקיי"ל כת"ק עכ"ל  
(ונו"ש צצ"י ומינהו אפטר למידיחי וכו' נראה כוונתו דלדעת הרמב"ם  
אפטר למידיחי קצרת רש"י . ודצריו צצצ"י אחרים עם דצריו צצכ"ו ע"ש)  
ולכאורה קשה לפע"ד דצצבת דף קודד דלומר רב פפא כל דבר שאין  
עושין ממונו וקאה לכתחלה פוקל את הנוקא צטינוי ונראה כתב רש"י  
ח"ל דכל דבר שאין עושין ממונו וקאה שאינו ויס או שגל או צדד וכו'  
עכ"ל . הכי כי רש"י וקיל יותר ונהרמב"ם דגם וצדד עושין  
וקאה לכתחלה וא"כ קותר עלמו עם דצריו צצצוק' סכה . דדוקח  
לומר דמי"ש צצבת כוונתו לכשיתפטר השגל והצדד . ויותר נראה  
לפע"ד דרש"י ק"ל אף דת"ק ק"ל מעלין דוקא ולא לנוקא שלם וי"ו  
מדחזינן דר' ישמעאל עבד עובדא צשגל ה"ה צצדד ואיכך והילכתא  
כותי' דמעשה רב . וצוה י"ל לשיטת רש"י ספי' לו והטובל צו צנו'  
קאה טכלו עיט נרוק . דקשה לכאורה אמאי נקט צגוי דוקא עיט  
הנרוק ולא נקט שגל וצדד הקדוויס צנושכה (שזב ראיתי כי צהת"ס  
קופר ג"כ עווד צזה) ולפיו"ש י"ל דנקטי' צגוי' עיט הנרוק משום  
דצוה הילכתא הוא דאין טובלין צו אלל צשגל ואיכך עושין אפי'  
וקאה שלם כר' ישמעאל ורש"י מציא הושכה ומפרש משום דקחני  
מעלין

ברב"ז א שמה אצלכרי צ צכ"ז

# אבני הרכות שו"ת סימן רפג רפד רפה רפו מקואות נזר מ 79

לכן אין לעשות לכא חילה המקוה בדרך זה לפענ"ד כיון שאפשר בדרך אחר:

**ה) אד** דרך ראשון על ידי ליטות שאין מקבלים טומאה שנעשו לשם מוזבר. והם מוזברים. אך לא ביאר במכתבו מאין יבואו המים לסילונות. ופשיטא שלא יבואו ממים שאובים. דכתיב דסילונות אין פוסלין מ"מ אין מכשירין. ואי משום המטכה שיעשה בסוף. הלא שאיבה שהמשיכה כולה פסולה כמו שהזכיר גם ויע"ט בתוך דבריו. וכונן שיביא מזור מן גשמים ויתן לתוך הסילונות בכלים נקובים כשפופרת המז. או שיבואו המים מאלהיהן לתוך הסילונות:

דברי פלפול אין הזמן גורם לכתוב. ע"כ לא כתבתי רק טעם הלכה בקלרה:

הר"ש הק' אברהם.

## סימן רפה

**א) מס'** מקואות משנה א' מן גבאים שמה טמא ושהה טהור כמא. יש לעיין דהאריך מקבלים מים שבפיו טומאה מן הטפה. הא מוזברים עדיין למי המקוה הגבים. ועיין בח"י רבה סו' ת"ר בזה דכתב הש"ה לאכול חולין בטהרה בעשיית ונתן עלה לזה לאכול פה שלא הוכשר ולשתות מים מהבאר. וכתב ח"י רבה דלא נטמאו המים בפיו משום דמוזברים לבאר שאינו מקבל טומאה. וה"ל כיון שמחובר לגבא שאינו מקבל טומאה לפי' הר"ש והראב"ד ז"ל ונע"י ראש"ש ספ"ח דטהרות:

**ב) וא"ר** דבאר שהיא מקוה טהרה שאני דאפי' מים שנטמאו מוזבר מטהרים בהשקה במקוה. משא"כ מן גבא כיון דאין בה מ' טאה אינו מטהר בהשקה. דמה"ט לא נטהרה הטפה וכמ"ש הר"ש. ה"ה דלא מהני למים שבפיו שלא יקבלו טומאה. דהא ליתא דהא כתב הר"ש פ"ב משנה א' בסוף הדיבור לדחות הראי' שהביא דמים שבראשו אינם פוסלים את המקוה מזהה"ה דאם ה' רגליו של ראשון נוגעת במים אף השני טהור. וזה לשונו ומיהו לא דמי דהתם בשלל נעקר מן המקוה. ואף דהתם בלא מים שבראשו ליכא מ' טאה וכי חשבת למים שבראשו שאובים בזיר להו מ' טאה ואי אפשר שיטהרו השאובים מהמקוה ואעפ"כ כיון שמועיל לא נחלשו לא נעשו שאובים כלל. ה"ל כיון שמועיל לא נחלש לגמרי לא יחשבו תלושים ולא יקבלו טומאה:

**ג) ונראה** דהכא הטעם משום דכסגרי פיו נטמאו או המים שבפיו. ואף שבזמנא לוגמיו ליכא כי אם רוב רביעית. מלא לוגמיו הוא כדי שיסלקני לגד חחד. אבל מלא פיו אפשר דהוי רביעית ויותר ואכתי ל"ע:

## סימן רפו

**א) פ"ב** מ"ג בפירוש ר"ש הביא ראי' מתוספתא דקתני ליטור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה בזידו ספק מן הליטור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול. ואם יש בו רוב מים כשרים כשר שזה ספק מים שאובין למקוה. מוכח מזה דכולו טהור מן המורה פ"כ

תמיד במקוה ולא יטלטלו אותו לחזן. רק יהפכו אותו פעמים. לד המקוה. לענין נועל ועל טבילות שעברו אין להרהר כלל כמ"ל ולא יהי' שום פקפוק בטוהרת עם הקודש:

אב"ד הר"ש הק' אברהם.

## סימן רפד

ג"ה יום ד' תצוה רס"ט.

כבוד הרה"ג המפורסם ח"י"ב כש"ת מו"ה יחזקאל נ"י הגאב"ד דק"ק קאלישי.

**א) בדבר** המקוה שכתב שני אופנים האחד להמשיך ע"י סילונות שנמשכין לקרקע ומחזרין לקרקע ובסוף יעשה המטכה בקרקע ג' טפחים. הב' ע"י כפור שיטילו למקוה בכלים מוזקבין ומה"כ יעשה פעולה שיפטר השלג כעין שכתב החת"ס. וכשיפטר גם הש"ך מוכסיר:

**א) האומנם** כי הרמב"ם מוכסיר בראשו למים עכ"פ. והראב"ד בספר בטה"פ הובא בב"י שתי' לאנשי מידבא דס"ל עושין כל המקוה משלג א"כ ס"ל שלג כמים. וקשה למה לא יפסול בו שאובין. ותי' שאין מכשירין אלא כשיפטר. אבל כל זמן שהוא שלג אינו כשר. הנה מוזכר דעכ"פ כשיפטר יוכשר אף בכולו. וכן מסתבר כיון שאין שאיבה פוסל בשלג ולא נפסל השלג. לכשיעשה מים למה לא יוכשר אף בכולו:

**ב) אד** בבעה"פ בעלמו מוזכר דלת"ק בכולו אף לכשיפטר לא מהני ז"ל וא"ת לרבנן כיון דחשבו להו משקה לענין השלמה אמאי אין פוסלין. וז"ל משום דהוה דבר שאין עושין מקוה לכתחילה דאין מעלין את המקוה קאמרינן דמיטעא מלטרף לגבי רובא אבל לא כל המקוה. ואפי' לכשיפטר ויהי' מים הוהיל ובשעת נפילה לא ה"י ראוי לטבילה עכ"ל. וכן כתב שם לר"י שדן לפני רע"ק לומר שאין מעלין אפי' לכשיפטר אמר אין מעלין מ"ט דשעת נפילה אוכל חשיב ל"י. אך באנשי מידבא כתב דאינהו לכשיפטר מכשירים:

**ג) ודנה** דבר זה מחלוקת ת"ק ור"י עם אנשי מידבא דת"ק ור"י ס"ל דאחר ההפטר נדון כמים. והדברים האלו בבעה"ג תחילת שער המים. ובסוף שער המים לענין הלכה זה לשונו ואלו מלטרפים לשיעור מקוה השלג והבדר כו' ואפי' מדרין בכלי ונותן למקוה מלטרפין. ובלבד שיהי' רוב המקוה כהלכתו. והנה הוא מעתיק לשון ת"ק דפסק כמותו. ואפי' לאחר ההפטר אינו מותר בכולו. דאי לאחר ההפטר ה"י כשר בכולו. והלשון מוגומס ואולי ט"ס מרק בן מומילא ה"י פוסל לכתחילה משום שאיבה משום דאפי' לאחר ההפטר אינו מותר בכולו. ואם ה"י פוסק כאנשי מידבא דלאחר ההפטר מותר בכולו ה"י פוסל קודם הפטר אפי' במיעוטא משום שאובים. ואיך פוסק אפי' מדרין בכלי ונותן למקוה מלטרפין ובלבד שיהי' רוב המקוה כהלכתו. אי קודם הפטר אפי' במיעוטא פסול משום שאיבה ואי לאחר ההפטר אפי' בכולו כשר:

**ד) ולבי** אומר לי שהש"ך שפסק להכסיר לאחר ההפטר לא ראה גוף ספר בעה"ג רק בב"י. ולולא כן לא ה"י מיקל כנגד ספר בעה"ג שהרשב"א כתב שהראב"ד בירר דיני מקואות כמשה מפי הגבורה.

7

ואפשר דה"ק דהשתא ע"י השאובין חזרו מראיו למו שהיו כשר לבקוות עיניהן, ועתמא דכי חזרו מראיו למים צלמי להו ג"ל ולא נפלו כל בגי"ל לאחר שחזרו מראיו למים.

סימן קלב (ו)

(ה) סעי' ה' ולא עוד אלא אפי' עשה כל המקור משגל כו' חנן בפ"י יש מעלין כו' אריש ה"ב ר"י דן כנגדי שאין השגל מעלה כו' והעירו אנשי מידבא כו' ולא והביאו שגל ועשו מקור בתחלה, והנה צ"ל דאין השגל פוסל לא נחלק אדם אלא ר"י ה"ב פליג שאין מעלה, והנה יש לפרש מתני' דפלוגא וכו' דלח"ק אפי' שלא גזרו ע"י משום שאובין שאינו מים גמורין מ"מ מלטרף כמו ע"י הנהק ור"י ה"ב חושב לו אובל גמור ואינו מלטרף, ולכ"י אינו פוסל משום שאובין, והלכך לח"ק אף אם הביאין בכלי ורמי' ל"י למקור בידיה מלטרף, ואף לר"י דאמר אין השגל מעלה יש לדון כשהביאו בכלי ונפטר דעכשו הוא מים ורחוי להלטרף, אלא שאם היה על השגל חורה שאובין לענין שאובין מעלין, לא כיו' מעלין אלא לפי שאין על השגל חורה שאובין כלל כן מעלין עכשו לח"ק וכן מעלין לכשנפטר לר"י, וצ"ל כו"כ מודים דכשם שאין השאובה גורמת בשגל שיפסלו כן אין שאובה גורמת נכין שלא יעלו, וחזרו בכלל אין פוסלין דמשמנו, ולגמא דחזר ר"י וחשב להן למים גמורין שבושין מהן מקור בתחלה, נמו מודה שאין פוסלין דכיון דשאובה דרבנן ולא גזרו בשגל אף או רמי' ל"י צנני' בידיה למקור עד י"ט סאה מלטרף, מיכרו אס עשה רוב המקור מכן צנני' נמו"ד כלו שאוב פסול מה"ט ה"כ בשגל דאין מקור להק' דחאורייתא בין מים לשגל כיון דשגל מים גמורין ועושין מהן מקור בתחלה וכן אס ה"ב הויתו ע"י דבר המק"ט להפסוקים שגל במקור הוא פסול מה"ט, פסול גם בשגל, מיכרו לח"ק שאין טושין מקור בשגל אין על השגל משום שאוב אף צננו ואף אין צו משום הוי' ע"י טברה, וי"מ שאם רמי' ל"י למקור בידיה ונפטר כשר, ור"י פסול משום שאוב, וכפי' הזה פי' הר"י, ומעשה דאנשי מידבא היה לפ"י בהילוכין עם הקרקע חו שנפלו מעלמן ע"י לנורות שאין להן בית קיבול, ואפשר שאף או כנו שאוב מדרבנן מ"מ כיון דאסמכתו אקרא מה מעין בידיה' או גם בשגל לא הקילו צננו, ומשמע דעת ר"ש ור"א ור"ש גימדיני שהביאו צ"י דהלכה כמעשה דר"י, ור"ש פירש משנתנו כמו שפירשנו והלכך החזיר לעצול בשגל.

7

(ב) אבל הר"א במדכו שם לא יתח' ל"י צפ"י זה דתקשה לר"י דאמר עושין מקור בתחלה משגל למה אינו פוסל ומשמע דר"י לא פליג אה"ה דאין פוסלין, וגם לישנא לאו והביאו שגל ועשו משמע בידיה, ולכן פי' דמתני' דקתני מעלין ולא פוסלין ה"ה דה"ב חו' תרתי קאמר אפי' דשגל אינו עיקר מים מעלה ועוד דאפי' הוא שאוב לא דיו שאינו פוסל אלא מעלה ועדיף ממים שמראיהו וין דאפי' דאין פוסלין מ"מ אינן מעלין כמש"כ גמיל כו' ה' ורבה שגל שהוא שאוב מעלה, וע"י היה דן ר"י שאין שגל שאוב משלים אצל שגל שנפל ממיולא מודה דמעלה, ושאוב שאינו מעלה בין קדם שנפטר בין לאחר שנפטר דהא קדם שנפטר נמי רחוי הוא בהלטרף אלא אינו משלים מפני שהוא שאוב ואינו מועיל לו הפסדו, ובזו חזר ר"י ואמר שאין בשגל משום שאוב ולפיכך קדם שנפטר משלים אף שהוא שאוב, ואף אם הביא מים שגל ורמי' במקור בידיה אין צדק משום שאוב ולכשיחפשו טובין צו, ובמש"כ נחישנו דברי הר"א צ"ל שמה שהקי' צ"י דהא צ"ל שמה שפירש דאף צ"ל הופטר מעלה דבאמת מודה צ"ל הר"א ואין כונתו רק בדברי ר"י שפליג שאין מעלה ושחזר צו שאמר לאו והביאו שגל דאורי' לאחר שרופש ומתני' איורי' צ"ל דהא אמר ונ"ל פוסלין וכבר כתב בצעמ"י דאובא מ"ד דהו שקול ורמי' ל"י בידיה אפי' דאין פוסל מ"מ אינו מעלה, אלא שהרשב"ד דחי ל"י דלח"ק מעלה בכל ענין, אצל דברי ר"י שפיר יש לפרש כן, וכן פי' הרשב"ד בהר"א, אלא דפי' דאפי' נפל ממיולא ונפטר לח"ק ידבק מעלה אצל אין עושין מקור בתחלה, ולר"י אין מעלה

אף שנפטר ולמאי דחזר צו עושין מקור בתחלה לכשנפטר, ולא נחפשו עשמו למה לח"ק אין עושין מקור בתחלה לכשנפטר דמה ל"י נפטר חוץ למקור ונפל למקור דמודה הרשב"ד דמים גמורין וכמבואר בלשוננו שם דכי העטם משום דנשעת נפילה הוי אובל, וקרא כתוב יש צו רוחו וז"ל מים ואמרינן שמה ירבו נוטפין ומי"מ מעבר באשבוין אפי' דהוא הפסדת שלגים, ומה ל"י הופשרו במקור ואולי ע"מ הוא וכוונתו כמו שפירשנו לדעת הר"א, ובהעתקה צ"י דברי הרשב"ד יתח' כל הכתוב בספרים שלנו בצעמ"י.

(ג) וכתב עוד המדכו שרצנו שמחה החזיר ואפי' חזר צו שא"י אפשר שיגע כל השגל בצערה ועוד דאין מעזילין צביקין, ונראה כוונתו ז"ל נכי דמן הדון המקור כשר מ"מ אי אפשר שהשגל יגע בכל צערה צ"ל שרבי שגל כשבושין אותו נשאר גומא ואינו חוזר וכשהאדם נכנס צו ודאי נשאלו הרבה גומות שמפסק חזיר בין גופו לשגל ואם נשאר חזיר במקור אחד כל שבו פסול, ועוד שאין מעזילין צביקין ר"ל השגל שעל ראשו אס עומד בפני עולמו אף אם יסור ראשו מתחתיהן, חשינו כיפה ולא דמי למים שעל ראשו והאס המים על ראשו ושוכנים על ראשו אצל השגל שזקן צפ"ש צחור, וכונת ר"ש נהי דמטיק דהון הוי מקור כשר אצל לריד לרקק שיהא השגל מרובק וסמוך להפשרו דהו הוא נשפך כמים, אצל כל זמן שהשגל עז לא יתכן לעצול צו אדם, וכל מש"כ צ"י על דברי ר"ש אלו אינו מוצן מה פירש בכוונתו ומה השיב עליהם.

והנה לדעת ר"ש ור"ש אס רוב המקור שגל ומיטעו מים ועצול צמים כשר וכן אס ריבא השגל עד שהוא נשפך, ולדעת הר"א והרשב"ד צעין רוב מים, ודעת הר"י נראה דקו"ל כר"י וכשר כלו שגל אלא שלא יכה' כלו שאוב [ואפשר דהר"י מפרש לא פוסלין היינו שאין פוסל משום שגל אצל אי רמי' ל"י בכלי פוסל משום שאוב ולפי' פוסל בגמ' וחומת' על הש"ך ס"ק ע"א שפי' דהר"א אוסר, וכן מש"כ דרש"י אוסר תומא דלכ"י מעלין היינו משמיומן ומי"מ הלכה כר' ישמעאל דמעשה רב או דמודה ח"ק ומתחלה נקט מלחא פסיקתא דמעלין ואפי' הביא דברי ר"י שעושין בתחלה ומשום ע"ע הנהק נקט מעלין וכמש"כ צ"י, ודעת הרמב"ם לא נחבאר או וריסקו דאמר היינו למים ואשמעינן אף דרמי' ל"י בידיה, או וריסקו שיהי' רך שיכול לעצול צו וכמו שפי' רצנו שמהר, ומי"מ נראה דעתו כדעת המחזירים מדלח' פי' בהדיא שאם עשה כל המקור מהן פסול ואס רסקו כשר, ומי"מ אין זה הכרח [אצל ל"י רסקו אינו שנפטר אלא שהוא רך ושזור ומשמע כהמתירין] גם דעת הר"ש לא נחבאר דלכאורה משמע דכמו שהוא קאמר אצל או אפשר שיהא כשר ולא יהא השאובה פוסל צננו דהא צעין בידיה, ולכן נראה דעת הר"א דבשינא משלים דוקא, ואינו פוסל משום שאוב בכל המקור ולכשיפטר רובו כשר, וכ"כ ש"ך דעת הר"א [ואס אין דעת הר"א לפסול כלו שאוב מה"ט אלא משום הוי' ע"י טברה וכדעת ר"ש אפשר דבשגל לא גזרו משום שאוב אפי' צננו והר"א צנני' שחיים מק"ט קאמר, או בצינו נופל להדיא מכלי למקור אלא שאינו המשכה גמורה, אפי' הר"א צ"ל בהמשכה קאמר וכשר כלו בהמשכה בשגל, דפשי' דברי הר"א והעיר משמע כפי' צ"י דמשברי אפי' לא נפטר] ונקטין לדינא דמי' שאין שגל משלים ואף אי רמי' להו בידיה למקור, ואף שלא נפטר ואם עשה רוב המקור משגל ורמי' ל"י בידיה לכו"כ פבול, ומי"מ שגל המונח בצקעה או שנפל למקור ממיולא, הוי ספיקא דיניא, ויש להחמיר דחאורייתא והלכך דרבנן, והמיקל כדעת מכן והרמ"א שהכריעו להקל יש לו על מי לסמוך, ואס נפטר אח"כ לכו"כ כשר, ואי רמי' ל"י בידיה למקור ונפטר, אפשר דפסול לדעת המחזירים כלו שגל, וקשה להקל למעשה.

(ד) סעי' כ"ט השיק במקור המים מקור המים עבוד מקור היין לא עבוד, נראה דמקור היין לא ילא מתורת שאוב ואי עשה מחיה צין מקור היין למקור המים וירדו גשמים וחזר למראיו עדיין פסול משום שאוב, דאי ילא מתורת שאוב אלא שלא עבוד דחתי היינו פסול משום מראה יין, אפי' השיק במקור כיון

כיון נמו הדון נוחן לי חיבור בשפ"ה, ו המים עבוד כיון שי מקור היין כ"י צ"י בשם עשה"מ ואין המים השא שנפלו למקור ע"י ד המק"ט פוסל בגי"ל, ע"י אדם. ועיקר להכשרו כשעברה הכ דיו שפוסל כל המים ואם כשהשיקו למקור דשאוב שהגליד ונפשו השאלות דכלו צ"ל יש לפרש דהגליד זה מ"מ מים כשרים, ממילא מהפסדת החו כשר, חמוס למש"כ מקור להחמיר צ"ל,

ויש לחמוה לדעת שטושין ממנו למ"ד שאוב פסול מו וכמש"כ סק"ג, א"כ דין אחד להן דכשר צנני' ונפטר פסול, נפרש כשר להקוות צדיו שיערה משאוב והוי' ע"י עברה צ"ל למקור להחזיקו ואין עלה נראה דברי הר' ואפי' הביאום כלן צ' ופוסל בשאוב, וז"ל שג קשה להקל ברמי' דחאורייתא משום הוי' צבדיא, ואפשר דכל עיקר כדעת המחזירי עברה וכמש"כ הר"א

(ה) סעי' ל"ב מקור ושוחה, ל לפסול המקור בגי"ל ו דאין מים עכורין נמו אף שהפירש שוחה לא וז"ל דכל שאין עליו ע"ע, מיכרו קשה שיה לשתי' ואפשר דשותין בצעמ"ק כ"י בשם חו' פרש שוחה ושוחה אי גמור לעצול אף צ"י רחוי להשלים למי' כו' צעין שיהי' צו שטור

\* וזה לא מסתבר וי שאי"בן וכפי' הס"מ לדע ועוד פי' שמושך אותן ל ר"ל מקור שחיה בו מים כלל במי"מ מ"ש אלא בו עושין מקור כולו שלג באורן.













טהור שהרי הכלי בין כך ובין כך כבר הוא טמא. וא"כ בזה"ז שכלנו טמאי מתים וכל הסדינין טמאים באוהל המת וטהרה אין לנו בטלו כל טומאת כתמים בנשים אתמהא, אבל חכמים לא חלקו דבריהם כאשר ביארתי בחיבורי הנ"ל בסימן נ"ב בסוף התשובה (בהשמטה), ואעפ"כ בעובדא דא האשה טהורה דרוב הפוסקים ס"ל דכל פשוטי כלי עץ אפילו המשמשים את האדם ואת משמשי האדם אעפ"כ טומאתן רק מדברי סופרים:

**ומה** שכתבת שהרשב"א משמע דס"ל שהיא דאורייתא טעית בדמיונה והרשב"א בחידושיו במסכת ב"ב דף ס"ו הביא מתחלה סברא זו שהוא מן התורה ואח"כ כתב וי"א דרשה דספרא אסמכתא בעלמא היא ואין לשלחן וטבלא טומאה מן התורה אלא כשיש להן בית קיבול והכי מוכח במנחות עכ"ל הרשב"א, הרי שהכריע הרשב"א שאינו מן התורה שהרי סיים דהכי מוכח במנחות וכן כתב המשנה למלך בפ"ב מהל' כלים הל' א' דסברא זו היא יחידית וכל הראשונים ס"ל דאין להפשוט טומאה מן התורה. וגם דע כפי שראיתי במדינה זו כל הדפים שהנשים עורכות עליהם אינם בכלל טבלא המתהפכת כלל שאל"כ היה מקום להסתפק שמקבלין טומאה מן התורה עיין מנחות דף צ"ו ע"ב ובתוס' שם בד"ה ולדברי האומר ובמס' ב"ב דף ס"ו ע"א בתוס' בד"ה ושאני וכו' יעויין שם. ואמנם טבלא של נשי דידן יש להם שלשה לבוזין משלשה צדדים גבוהים קצת וא"א להפכן וא"כ אין בהם שום חשש קבלת טומאה מן התורה:

**ודע** שזה שכתבת שמה שחיבורי לקרקע אינו מבטלו מדין קבלת הטומאה שהרי בזה נחלקו ר"א ורבנן בדף של נחתומין שקבעו בכותל והלכה כרבנן ג"כ לא צדקת לגמרי כי בזה יש חילוק בין דבר המקבל טומאה מן התורה ובין דבר המקבל טומאה מדרבנן שבוה ודאי חיבורו בקרקע מבטל תורת כלי ממנו לגמרי. וזה לשון הרמב"ם בפ"י המשנה שם בפ' ט"ו ממס' כלים משנה ב' ודף של נחתומין לוח פשוט יקטפו עליו הבצק וכבר אמרו בש"ס ב"ב דף ס"ו בדף של מתכת מחלוקת אשר פשוטי כלי מתכת מקבלים טומאה כמו שיתבאר אולם דף של עץ אע"פ שהוא מקבל טומאה מדרבנן כאשר קבעו בכותל הוא טהור לדברי הכל עכ"ל הרמב"ם שם.

הן אמת שלשון הר"ש שם בפ"י המשנה בד"ה ר"א מטהר בפרק המוכר את הבית מוקי לה אף בדף של מתכת ומטהר משום דקבעו בכותל עכ"ל הר"ש. ומלשון אף בדף של מתכת משמע דגם בשל עץ מיירי, ואם זהו כוונתו דבריו תמוהים. דא"כ איך אמרין שם במס' ב"ב לעולם רבנן היא ושאני שאיבה דרבנן יעו"ש, ואי נימא כדברי הר"ש א"כ רבנן מחמיירי אפילו בדרבנן ומה מועיל ששאיבה דרבנן, וצריך לדחוק ככוונת הר"ש שעל דברי ר"מ הוא אומר שמתהר אף בשל מתכת אבל רבנן ודאי דדוקא בשל מתכת מטמאים וכן הרע"ב שם העתיק דברי הרמב"ם. ואחרי כל הצעות הללו נבוא לנדות שלפנינו:

**הנה** בש"ע סימן ק"צ סעיף יו"ד כתב המחבר כתם וכו' כיצד בדקה קרקע עולם וכו' והוסיף רמ"א בהגה"ה או בית הכסא שאינו מקבל טומאה יעו"ש. והגה"ה זו היא מהמרדכי וסמ"ג, ואמנם בדברי המרדכי וסמ"ג כתב סתם

בית הכסא ורמ"א הוסיף שאינו מקבל טומאה לפי שיש בתי כסאות שאינן מחוברים ואלו בודאי מקבלים טומאה, חדא שהרי עשויים למושב ומקבלין טומאת מדרס, ועוד שהרי יש להם בית קבול הרעי וכמבואר במשנה ב' פי"ז דכלים בית הרעי כו' טמא ולכן הוסיף רמ"א וכתב שאינו מקבל טומאה. ומעתה אם הוא מחובר לקרקע אינו מקבל טומאה והספק שלך כיון שדף זה מתחלתו היה תלוש והיה כלי שהיה דף שעורכין עליו. הנה לפי שביארתי לעיל דהלכה אין בפשוטי כלי עץ רק טומאה דרבנן. וא"כ כיון שחיבורו בקרקע ודאי לכ"ע בין לר"א ובין לרבנן הוא טהור וכמו שכתבתי בשם הרמב"ם:

**וב"ב** זה אני כותב לרווחא דמילתא להתלמד במקום אחר. אבל באמת אפילו אם מקבל טומאה מן התורה היה חבור לקרקע מבטלו דאפילו כלי ברזל שאין החבור לקרקע מבטלו מתורת כלי היינו אם לא שינה בו וחיבורו כמות שהוא אבל אם שינה בו כשקבעו אינו מקבל טומאה וז"ל הרמב"ם בפ"א מהל' כלים הל' כ"ד מניקת כו' שכל כלי מתכת שקבעום בקורה או בכותל מקבלים טומאה כשהיה עד שישנה את מעשיהם כו' ע"ש. והרי דף זה שהיה דף שעורכין עליו כשקבעו למושב בית הכסא היה צריך לעשות נקב גדול באמצע ולשנותו ממה שהיה:

**ועוד** נלע"ד שאפילו לא חיבורו בקרקע משפתח בו נקב גדול כזה אפילו אם הוא עדיין רחב מכל צד ויכול לערוך עליו אפילו הכי כבר נטהר ולא גרע מכלי עץ שחלקו שאף שכל חלק ראוי בפ"ע מ"מ כיון שלא נעשה מתחלה ע"ד כן לחלקו הוא טהור כמבואר במשנה ריש פט"ז דמס' כלים כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור חוץ משלחן הכפול כו' וכתב הרמב"ם שם בפ"י המשנה שלחן הכפול שלחן של פרקים כו' ולזה כאשר נחלק לשנים טמאים לפי שכל חלק ממנו שלחן בפ"ע ולזה יסכימו בו בעת עשייתו כו' וכן כתב בחיבורו יד החזקה פ"ו מכלים הל' ט' כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור ואע"פ שמקבלים כו' חוץ מכלי עץ שחציו או מקצתו כלי בפ"ע מתחלת עשייתו כגון השלחן הכפול שמתחלה נעשה ב' חלקים והרי הוא נכפל ונפשט כו' ע"ש. הרי מבואר שאם לא נעשה מתחלה ע"מ כן אינו מקבל טומאה אחר שנחלק אע"פ שכל חלק ראוי בפ"ע. מכל הלין טעמי האשה הזאת טהורה היא:

**ומה** שהוקשה לך על מ"ש בחיבורי נ"ב ח"ד סימן צ"ו דבית קיבול העשוי למלאות שמייה ב"ק היינו מדרבנן א"כ נשאר קשה קושית הגמרא שם בזכרים פשיטא, ומה דמשני שם הגמרא מ"ד נגזור זכרים אטו נקבות קשה כיון דנקבות גופייהו פסולים רק מדרבנן איך נגזור גזירה לגזירה. לא ידעתי מאי קא קשיא לך ודילמא היא גופא קמ"ל דבית קיבול העשוי למלאות הוא רק מדרבנן ולכן לא גזרינן אטו נקבות:

**ומה** שהוקשה לך על מ"ש שם בחיבורי דכל שתחלת עשייתו ע"מ לחבר בקרקע אינו מקבל טומאה, והקשית א"כ בצינור שחקקו שיש חילוק בין חקקו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף חקקו נפלוג בחקקו ולבסוף קבעו בין חקקו תיכף ע"מ לקבעו ובין נמלך אח"כ לקבעו. אני תמה מה ענין שאיבה שתלוי רק בשם כלי ואף שאינו

מקבל טומאה ובוה לא מהני אפי שאינו מקבל טומאה מ"מ שם כ המוכר את הבית דף ס"ו ע"ב ד בתלוש אבל לענין קבלת הטומא טומאה מן התורה אם עשאן מקבלים טו

**ודע** שתחלת הסוגיא שם במס' רחב ואין כאן מקום להאר התם דאיכא תורת כלי בתלוש דאינו תלוי בקבלת טומאה הו כו"א אלא דכיון דיכול לאוקמי כרבנן. ואולי כוונתו באמרו לעזר ודע שמה שכתבתי בחיבורי ו לקבעו בקרקע אינו מקבל טו פ"א ממס' כלים משנה ב' כי הדלת כו' שנעשו לקרקע. ו בחיבורו ריש פ"ט מהל' כלים ו מפני שאלו עשאן לקרקע או לי טומאה ואפילו קודם שיי

**ואמנם** דע שלכאורה יש ל נחתומין שקבעו בכ אפילו גמר תקונו שהוא המביא אחר שקבעו כדמוכח שם בב"ב ולבסוף חקקו נמי וכן מבואר בד"ה וחכמים מטמאים, זה ל שמחליקין אותו לכך הוא כמי משוי ליה לגמר כלי לקבל טומ ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבס טהור כו' ולרבנן הכל טמא ע אפילו לא נגמר קבולו לטומאו טומאה ואף דמוקי ליה לבסוף מיירי שסוף תיקונו היה אחר ש מקבל טומאה כי אם אחר שנגמ גולמיהן טהורים כמבואר בחול מטמאי אפילו לא נגמר תקונו קשה מדוע יגרע מאם היה בקרקע והרי גמר הכלי

**ואמנם** עיינתי שם בפ"י הר" שהבאתי שכתב שני הקרקע ע"ש בר"ש. והך דף נו אפילו גמר תקונו היה אחר שי עתה הנחתום משתמש בו ועזו הוא של נחתומין ולמלאכת הו לו בשימושו ולכן מטמאין דאי קבלת הטומאה ממנו אפילו דבר שנעשה מתחלה לחברו ב רק עם הקרקע זהו אפילו קודם טומאה וכמו שהבאתי לעיל מהל' כלים. ואני אומר לך או טומאה בכלים המ כלי שלגוף תשמישו א"צ תשמישו אפילו חיבורו

מקבל טומאה ובוזה לא מהני אפילו חקקו ע"מ לקבעו שאף שאינו מקבל טומאה מ"מ שם כלי עליו בתלוש ועיין בפ' המוכר את הבית דף ס"ו ע"ב ד"ה דאיכא תורת כלי עליו בתלוש אבל לענין קבלת הטומאה אפילו בכלים המקבלים טומאה מן התורה אם עשאן ע"מ לקבעם בקרקע אינן מקבלים טומאה:

**← ודע** שתחלת הסוגיא שם במס' ב"ב עמוקה וצריך ביאור רחב ואין כאן מקום להאריך. ולמסקנא דקאמר שאני התם דאיכא תורת כלי בתלוש, ולפי מה שביארתי כאן דאינו תלוי בקבלת טומאה הוה מצי לאוקמי הך דצינור כר"א אלא דכיון דיכול לאוקמי כרבנן יותר ניחא לאוקמי כרבנן. ואולי כוונתו באמרו לעולם רבנן היינו אפילו כרבנן. ודע שמה שכתבתי בחיבורי נו"ב שאם עשאו מתחלה לקבעו בקרקע אינו מקבל טומאה הוא מפורש במשנה פי"א ממס' כלים משנה ב' כל כלי מתכת כו' חוץ מן הדלת כו' שנעשו לקרקע. וכן הוא מפורש ברמב"ם בחיבורו ריש פ"ט מהל' כלים כל כלי מתכת כו' חוץ כו' מפני שאלו עשאן לקרקע או לשמש את העץ אינן מקבלין טומאה ואפילו קודם שיקבעו ע"ש ברמב"ם:

**ואמנם** דע שלכאורה יש להשיב ע"ז דהרי דף של נחתומין שקבעו בכותל דמטמאי רבנן היינו אפילו גמר תקונו שהוא המביאו להיות מקבל טומאה היה אחר שקבעו כדמוכח שם בב"ב דפריך אי רבנן אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי וכן מבואר ברשב"ם שם דף ס"ו ע"א בד"ה והכמים מטמאים, זה לשון הרשב"ם ותיקון הדף שמחליקין אותו לכך הוא במקום חקיקת הצינור דתיקון משוי ליה לגמר כלי לקבל טומאה ומדלא מפליג בין תקנו ולבסוף קבעו וביין קבעו ולבסוף תקנו אלמא לר"א הכל טהור כו' ולרבנן הכל טמא עכ"ל הרשב"ם, הרי דלרבנן אפילו לא נגמר קבולו לטומאה עד שחיברו אפ"ה מקבל טומאה ואף דמוקי ליה לבסוף בדף של מתכת אכתי בכתי מיירי שסוף תיקונו היה אחר שנתחבר דגם כלי מתכת אינו מקבל טומאה כי אם אחר שנגמר ואדרבה כלי מתכת אפילו גולמיהן טהורים כמבואר בחולין דף כ"ה ע"א וא"כ רבנן מטמאי אפילו לא נגמר תקונו עד שנתחבר בכותל וא"כ קשה מדוע יגרע מאם היה תחלת עשייתו ע"מ לחבר בקרקע והרי גמר הכלי הוא עיקר עשייתו.

**ואמנם** עינתי שם בפ"י הר"ש במשנה ב' פי"א דכלים שהבאתי שכתב שנעשו לקרקע ותשמישן עם הקרקע ע"ש בר"ש. והך דף נחתומין שקבעו בדלת דמיירי אפילו גמר תקונו היה אחר שקבעו בדלת מ"מ מיירי שגם עתה הנחתום משתמש בו ועורך עליו הלחם דאל"כ במה הוא של נחתומין ולמלאכת הנחתומין אין הקרקע מסייעת לו בשימושו ולכן מטמאין דאין חבורו בקרקע מבטל תורת קבלת הטומאה ממנו אפילו לא נגמר עד שנתחבר אבל דבר שנעשה מתחלה לחברו בקרקע ולהיות עיקר תשמישו רק עם הקרקע זהו אפילו קודם שנתחבר בקרקע אינו מקבל טומאה וכמו שהבאתי לעיל מדברי הרמב"ם ריש פ"ט מהל' כלים. ואני אומר לך ארבעה חילוקים בתורת קבלת טומאה בכלים המחזברים לקרקע:

**א** כלי שלגוף תשמישו א"צ לקרקע ואין הקרקע מסייעתו בתשמישו אפילו חיברו לקרקע קודם גמר תקונו

כשנגמר תקונו מקבל טומאה אפילו כשהוא מחובר לקרקע וזהו דף של נחתומין שקבעו בדלת ורבנן דר"א: **ב** דבר שתשמישו עם הקרקע שאחר שנתחבר בקרקע עקר תשמישו הוא עם סיוע המחובר בקרקע או אפי' קודם חבורו כיון שעשאו לחברו בקרקע אינו מקבל טומאה והוא הדלת והנגר והמנעול וכל השנויין במשנה ב' פי"א דכלים הנ"ל:

**ג** גם דבר שהוא נעשה מתחלתו להיות תשמישו עם הקרקע אבל לא להתחבר בקרקע והוא התנור של מתכת שזה נעשה מתחלתו להעמידו ומסיק על הארץ בתוכו והוא ניסק ואופה הלחם שמדבק סביב התנור בפנים כמעשה התנורים של חרס. בזה קודם שחיברו בקרקע מקבל טומאה כיון שלא חיברו ולא נעשה על דעת לחברו אבל אחר שנתחבר לקרקע אף שלא עשאו מתחלה לחברו נלע"ד שאינו מקבל טומאה ועדיין לא קבעתי בזה הלכה לחלוטין עיין ברמב"ם פ"ט מהל' כלים הל' וי"ו:

**ד** וכל חילוקים הנ"ל הוא בכלים המקבלים טומאה מן התורה אבל פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה רק מדרבנן בכל אופן שחיברו לקרקע טהור כמפורש בפ"י המשנה להרמב"ם פ"ט ממס' כלים משנה ב':

**וע"כ** מה שביארתי כאן בלא"ה אין מקום לקושייתו שיחלק בצינור שחקקו ולבסוף קבעו בין היה תחלת תקונו ע"מ לקבעו ובין היה תחלת תקונו שלא ע"מ לקבעו. דע שזה הצינור אף אחר שקבעו מ"מ עיקר תשמישו להיות בו מים וצינור זה מיירי שיש לבזבזים מד' רוחותיו עיין במס' ב"ק דף ס"ז ע"א בתוס' ד"ה צינור, ואפילו לפי הר"י מסימפונ"ת שם מ"מ עכ"פ גם ביש בו לבזבזים מכל רוחותיו מיירי ע"ש. \* וא"כ \* הגה"ה מכן המחבר: עיין נ"י אין הקרקע מסייעת נ"י סימן ר"א ד"ה זינור שאין לו ד' שפות וכו' ע"ש ודוק. בתשמישו ולכן לא מהני מה שחקקו ע"מ לקבעו ואפי' חקקו אח"כ היה ראוי להיות פסול לרבנן אלא מטעם דשאני שאיבה שהוא מדרבנן.

**דברי רבך הדורש שלומך:**

**סימן קי**

שנית להנ"ל על ענין הנ"ל

**מכתבך** הגיעני ואמנם זה דרכי בראותי דבר שאינו נחוץ לשעתו אני מניחו בקרן זוית עד עת פנאי, והיום ראיתי דבריו.

**ואשר** השיב על אשר כתבתי לו לפרש מה שאמרו בסוכה דף י"ב ע"ב מ"ד נגזור זכרים אטו נקבות קמ"ל היינו שהיא גופא קמ"ל שגם נקבות אינן מקבלים טומאה רק מדרבנן ולכך לא גזרינן זכרים אטו נקבות. וע"ז הקשית דא"כ נסתר קושית הגמרא בדף ט"ו ע"א דקאמר רישא בנסרים משופין ומשום גזירת כלים ולר"י א"ר כו' ולא גזר זכרים אטו נקבות ה"נ לא נגזור כו', והקשית לדלידי שאני התם דגם נקבות הם מדרבנן:

**דע** כי הנך נסרים המשופין מיירי שאינן עשוין לתשמיש אדם להניח עליו שום דבר דא"כ הם עצמם מקבלים

דאביק. ובענין זה יש לבאר התוספתא שהביא הר"ש פ"ה ופ"י דכלים דתני כ"ח אין לו טהרה אפילו קבעו בארץ אפילו חיברו במסמר ור"ש מטהר ומפרש הר"ש דחיישינן דלמא מימלך עלה ואפשר דר"ש דמטהר משום דסבר כל כלי שחיברו לקרקע טהור ואפילו בלא שינוי מעשה ואינו טמא אלא מדרבנן וכיון דכאן איכא שינוי מעשה ל"ג דלמא מימלך כיון דליכא אלא מלתא דרבנן עיין בס"י ה' שם הוכחתי דר"ש סבר הכי דכלי שחיברו לקרקע טהור מה"ת. וכל זה הוא לפי פי' הר"ש אבל בעיני פירושו תמוה דא"כ אמאי נקט דוקא כלי חרס אבל לפמ"ש יש לפרש דדוקא בכלי חרס לא מהני קביעותו בקרקע משום דאיכא תנור וכירים דטמאין אף שמחברין לקרקע ולכך גזרו בכל כ"ח שלא יועיל לו שום שינוי מעשה וקביעות קרקע שמא יבואו גם לטהר בתנור וכירים שהם ג"כ כלי חרס אבל בשאר כלים ל"ש גזירה זו. ולפי פירושו זה כ"ח שעשאו מתחלה ע"מ לקבעו בקרקע טמא לחכמים דהא איכא למיגזר אטו תנור ונ"ל שכן שיטת הרמב"ם שהשמיט תוספ' זו דהוא מפרש טעמא דחכמים משום גזירה וכמ"ש וכיון דאיכא סתם משנה בפ"ז דכלים דוכן שיש בו ב"ק טהור משום כירה היינו שאם עשאה לקרקע אין דינה כמו כירה וכמ"ש הרמב"ם שם בפירושו וכן פסק בחיבורו וכמו שהבאתי לעיל וא"כ דמוכח דגבי כ"ח מהני אם עשאו לקרקע ע"כ דל"ג אטו תנור וכירה וש"מ דסתם לן תנא דלא כחכמים וממילא כלי חרס דינו כשאר כלים.

**ד ונשאר** עוד לבאר בסוגיא דאמרינן דא"א לאוקמי ברייתא דצינור כר"א כיון דסבר כלי שחיברו בקרקע טהור א"כ אפילו חקקו ול"ק נמי לא יפסול ולכאורה הוא תימא ומה ענין קבלת טומאה לפיסול מקוה

דהא קי"ל אפילו כ"ג וכלי אבנים פוסלין אע"ג שהם טהורין וש"מ דלאו בטומאה תליא מלתא אלא בב"ק ונ"ל דלק"מ דודאי כ"ג שהם כלים שמשמשין בהם בתלוש אע"ג דאין מק"ט פוסלין כיון שיש להם ב"ק אבל לר"א דסבר דאפילו כלי גמור מיד שקבעו בקרקע טהור ואמאי הא אין כלי בטל מהווייתו אלא ע"י שינוי מעשה וע"כ דסבר כיון שקבעו בקרקע בטל ממנו שם כלי ונעשה כקרקע וא"כ אפילו יש לו ב"ק א"פ המקוה דבטיל איהו ובית קיבולו וכמ"ש רש"י בב"ק (דף ס"ז) גבי קול"ח דלאו כלי הוא אלא ארעא סמיכת' כגומא שבקרקע וא"ש. והנב"י הרגיש בקושיא זו → והוצרך להוציא הסוגיא מפשטה דבתחלת הסוגיא הוא דאמרינן דלר"א חול"ק אינו פוסל ואע"ג דגם במסקנה אמרינן דאתי כרבנן משמע אבל לא כר"א כתב דהוא לאו דוקא ומה שהכריחו ליכנס בדוחקים אלו משום דהוא אזיל לשיטתו דגם בקבעו ול"ח פסק דמדינא הוי כלי. ומה שכתבתי אני הוא פשוט וברור ומסתייע ממה שאכתוב בס"י וי"ו דשיטת כל הראשונים היא דקבעו ולבסוף חקקו לא הוי כלי כלל.

**ויש** להקשות לפי מה שהוכחתי דכלים שעשאן לקרקע וחיברן שם נעשו כקרקע ואין עליהם תורת כלי כלל וגם בית קיבול שלהם בטל וכמאן דליתא דמי א"כ מאי מקשה בירושלמי על הא דים של שלמה טובלין בו הכהנים והלא כלי הוא ומאי קושיא הא יש"ש נעשה לקרקע ומחובר לקרקע והרי הוא כטובל בתוך גומא שבקרקע וכדמוכח בסוגיא וי"ל דקבלה היתה בידם שהים לא היה מחובר לקרקע דרך בנין אלא חיבור עראי וכן משמע פשטא דקרא (מ"ב ט"ז) ואת הים הוריד מעל הבקר משמע דהים היה בפ"ע ואע"ג דכתיב

יצוקים ביצוקתו ה' היה מחובר עם הנ ג"כ לא היו מחובר שכתב שהפקעים י צורת בקר המריקי י"ב בקר דקרא) כמין כלי לקידוש כן א"כ ע"כ הים דהא לקידוש יו"ו תלוש. וקרוב בע לרחצה בו הכהני דבל"ה הדבר תמו בשביל טבילת כהן זו לא עמדנו על לכהנים שהם טמא משום טבילה דהו מאן י"מר דכבר ועוד דמצינו בקו להדיח בהן קרבי הדעת שלא עשה שהוא דבר המצוי לרד"ק וכן בפירו עשרה כיוורת היו ולרחיצת העולה בזבחים דף כ"ב לרחיצת קרבים הכיוורת היו לקי ואותם שהיו לרחי מקודשים וזה דוד מ"ש א"ש דהים לקידוש לפי שב כלים שהיו מקדי הכהנים היו יכולי בשוליו היה נקוב שהים אב"ל הרמב"ם נ שעשה שלו

צנור אברה

הר"ש לא מנחה מנצח קאכאויא צנור

נפסלין בלינה כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור ויהא לדעתו פירוש ולרחצה בו הכהנים ליטל ממנו מים לצורך רחיצת הכהנים. ועיין מ"ש התוס' בפסחים (דף ק"ט) דלכך היה נקוב כמ"ר שלא יטמאו אותו הכהנים כשטובלין בו וכ"כ הרמב"ן בב"ב ולכאורה הוא תמוה וכמ"ש דהכהנים הטובלין בו אינן טמאין וכן הקשה הסמ"ג על שיטה זו ואפשר דלאו דוקא דחששו בשביל הכהנים אלא שמא יגע בו אחד בחזקת שהוא טהור ואח"כ יתברר שהיה טמא בשעת נגיעתו או שמא ישליך בו עורב כזית מן המת וכדומה. ובסי' הסמוך אברר כל שיטות הראשונים בהא דהיו נוקבים היס כשיעור מ"ר. ולדינא יצא לנו ממ"ש דכלי שעשאו לשם קרקע אף שאין הקרקע מסייעת לתשמישו טהור אבל צריך שתהא עשיית הכלי מתחלה ועד סוף לשם קרקע אבל אם כבר היה עליו שם כלי במקצת לא מהני ל' חיבורו בקרקע וגם שיהא מחובר בקביעות גמורה ולא בחיבור עראי ונ"מ טובא לענין טומאת כהנים וכתמים אבל לענין מקואות אם כלי שעשאו לקרקע פוסל או לא אבאר היטב בכל פרטיו בסי' ה'.

**ד שאלה** אם מותר לטבול בתוך כלים שניקבו וכמה יהא שיעור

**הנקב.**

**תשובה** בדבר זה יש מבוכה גדולה בראשונים ובאחרונים והב"י האריך בו יותר מדאי ואחר כל האריכות לא ביאר הדברים כראוי מה ראה על ככה שנכנס בפרצה דחוקה בפירוש דברי הרמב"ם ועזב הפירוש הפשוט יותר ואמרתי לבאר הדברים בקצרה ועל הסדר. עיקר הפלפול בזה דהרמב"ם הביא שני דינים סמוכים זה לזה. א' כלי שחברו בסלע פוסל את המקוה ניקב מלמטה או מן הצד כשפ"ה כשר ואינו

יצוקים ביצוקתו היינו הפקעים אבל היס לא היה מחובר עם הבקר (ואפשר דהבקר עצמן ג"כ לא היו מחוברין בקרקע). ועיין רלב"ג שכתב שהפקעים שהיו שש מאות היה להם צורת בקר המריקים מים בפיהם (ואין אלו י"ב בקר דקרא) ואפשר שהיה קדור בהם כמין כלי לקידוש ידים ורגלים. ואם הדבר כן א"כ ע"כ היס לא היה מחובר לקרקע דהא לקידוש יו"ר בעינן דוקא כלי שהוא תלוש. וקרוב בעיני שזה שנאמר בקרא לרחצה בו הכהנים היינו ג"כ קידוש יו"ר דבל"ה הדבר תמוה שיעשה ים גדול כל כך בשביל טבילת כהנים לחוד וכל עיקר טבילה זו לא עמדנו על בירורה ומה טיבה דאי לכהנים שהם טמאים היאך יכנסו לעזרה ואי משום טבילה דהנך מעלות דיומא ודחגיגה מאן יימר דכבר גזרו עליהן בימי שלמה. ועוד דמצינו בקרא שעשה עשרה כירות להדיח בהן קרבי העולה ואיך יעלה על הדעת שלא עשה גם תקנה לקידוש יו"ר שהוא דבר המצוי בכל רגע ובאמת ראיתי לרד"ק וכן בפירוש המיוחס לרש"י דאותן עשרה כירות היו משמשין גם לקידוש יו"ר ולרחיצת העולה ולדעתי אין זה נכון דהא בזבחים דף כ"ב אמרינן מי כיון פסולין לרחיצת קרבים אם לא שנאמר דמקצת הכירות היו לקידוש והם היו מקודשים ואותם שהיו לרחיצת הקרבים לא היו המים מקודשים וזה דוחק ואינו במשמע אבל לפי מ"ש א"ש דהים עצמו היה משמש גם לקידוש לפי שבצדדיו היו בולטין כמין כלים שהיו מקדשין מהם ואפילו הכי גם הכהנים היו יכולין לטבול בו לפי שלמטה בשוליו היה נקוב כמ"ר ועכ"פ משמע לפ"ז שהים לא היה מחובר.

**אבל** הרמב"ם פ"ה מה' ב"מ כתב היס שעשה שלמה כמקוה היה ואין מימיו

יוסלין  
ורמאה  
דודאי  
תלוש  
להם  
מיד  
כלי  
וע"כ  
ו שם  
ב"ק  
יבולו  
ול"ח  
גומא  
יא זו  
תחלת  
אינו  
דאתי  
לאו  
אלו  
ול"ח  
יהוא  
בסי'  
קבעו  
כלים  
נעשו  
בית  
א"כ  
שלמה  
ומאי  
חובר  
גומא  
קבלה  
קרקע  
שטא  
הבקר  
כתיב



סימן כ"ג

בענין מים שאובין בכלים העשויים לקרקע

כלי לשאר מילי, ולא גרע מכלי גללים דאין מק"ט ועושין את המים לשאובין (מקואות פ"ד מ"א).

ולא קשה כלל מהגמ' שם דמדמי דין שאובין למחלוקת ר"א ורזנן דדף של נחתומים לענין טומאה, דהתם הלא מיירי בלא נעשו מתחילה לשמש עם הקרקע (או דכל התשמיש דדף אינו חשוב שימוש עם הקרקע, ועיין להלן שיבאר בזה אי"ה) וקיי"ל בכלים פכ"ה מ"ט, דכל הכלים אינן עולים מטומאתן אלא בשינוי מעשה, ומה דחיברו בכוחל אינו חשוב שינוי מעשה, דבעינן שינוי מעשה בגופו, כמפורש בגמ' שבת נ"ח ע"ג, וזו של בהמה טמאה, ושל דלת טהורה, של בהמה ועשאו לדלת, אע"פ שחיברו לדלת וקצו במסמרים טמא, שכל הכלים וכו' עיי"ש, ובהכרח דר"א דמטהר דף הוא מטעם דכל המחובר לקרקע כקרקע, ובהכרח דמה שנחבטל דין טומאתו הוא משום דחשיב קרקע, וה"ה דאינו עושה שאובין כיון דהוי קרקע. משא"כ בנידון דידן בנידון שניעשה לשמש עם הקרקע, הא דאינו מקבל טומאה אינו מטעם דחשוב קרקע בעצמו מטעם כל המחובר וכו', רק דשימוש עם הקרקע אינו חשוב שימוש לגבי קבלת טומאה, אבל שפיר יש לה דין כלי לגבי שאובין.

והנה שיטת הרשב"ם ור"ת ועוד ראשונים דפסול שאובין בכולה הוא מה"ת, ובגמרא דמוקי לברייתא דלהכי בקצו ולבסוף חקקו אינו פוסל לפי דשאיבה דרזנן, פירש הרשב"ם, דהברייתא איירי דהמקוה היה כבר עשוי כהוגן קודם קילוח הצינור לתוך המקוה. אבל עדיין ז"ע, דהברייתא עצמה אמאי לא חילקה בך, דדוקא ביהמה כאן מקוה כשרה מעיקרא אינו פוסל צינור שקצו ולבסוף חקקו, אבל לעשות מקוה מתחילה ע"י צינור זה פסול, דבכה"ג פסול שאובין דאורייתא. ולהנ"ל י"ל משום דהברייתא מיירי בכל גווני, וסתמא דמילתא איירי גם בנעשה הצינור מתחלה לקוצו בקרקע דאינו מקבל טומאה, ולדעת הר"ש בפ"ג דמקואות מ"ג והר"ן בפ"ג דשבויות דכלי שאינו מקבל טומאה אינו פוסל את המקוה רק מדרזנן, א"כ אף לפוסקים דכולו שאוב פסול מה"ת, אפילו אם עברו כל המים ע"י צינור כזה כשרה המקוה, דדרזנן חשוב כמחובר. ולהכי לא היתה יכולה הברייתא לחלק בך.

ב) אך מקום הספק הוא, להרמב"ם בפיה"מ הנ"ל דהא דצינור שנעשה לשמש עם הקרקע אינו מקבל טומאה הוא מטעם כל המחובר, לפי דבריו יש לדון דכיון דחשוב קרקע דלא יפסול מטעם שאובין, כדמוכח בסוגיא שם.

להרה"ג ח"י סילווער שליט"א, ביוסטער מאס. אמריקה.

בידון ספיקו דכתר"ה, בנידון שנעשה מתחילה לשמש עם הקרקע, דגם בחקקו ולבסוף קצו לא יפסול את המקוה. דהא דתנינן בברייתא דבבא בתרא ס"ה ע"ב דבחקקו ולבסוף קצו פוסל את המקוה, מוקמינן לה התם בגמרא דאתיא אליבא דרזנן דרבי אליעזר דס"ל דף של נחתומין שקצו בכוחל טומאה, ולא מהני ליה חיבורו לכוחל לבטלו מתורת קבלת טומאה, ולהכי בחקקו ולבסוף קצו שהיה עליו תורת כלי בחלוש פוסל את המקוה, ורק בקצו ולבסוף חקקו מקילינן משום דשאיבה דרזנן. ולפי"ז בנידון שנעשה מתחילתו לשמש עם הקרקע, דתנן בכלים פ"א מ"ב, כל כלי מתכות טמאים חוץ וכו' והצינור שנעשה לקרקע, מדקאמר בגמ' דדין חיבור לקרקע לענין פסול שאובין הוי דומיא דקבלת טומאה, גם בנידון שנעשה לשמש עם הקרקע, כיון דחשוב כמחובר לענין קבלת טומאה, גם לענין פסול שאובין יש לומר שאינו פוסל.

א) הנה גם אנכי עמדתי על הערה זו וזו זמן רב. ונראה ברור דאין חילוק, ובכל אופן שחקקו מתחילה פוסל את המקוה. וכל הפוסקים סתמו ולא חילקו בזה בין נעשה מתחילה לשמש עם הקרקע, או נעשה סתמא. ובלא דברי הרמב"ם לא היה כלל מקום להסתפק בדבר זה, וכמו שהביא כת"ר מהרמב"ם בפיה"מ פ"א דכלים מ"ב, ושנה הדבר שם בפ"ב מ"ד, וכתב: כל המחובר לקרקע וכל שנעשה לשמש עם הקרקע הרי הוא כקרקע. ומשמע מלשונו דצינור שנעשה לשמש עם הקרקע הא דאינו מקבל טומאה הוא משום דחשוב כמחובר לקרקע. ולולא דבריו ודאי היה לנו לומר דמה דאינו מקבל טומאה בנעשה לשמש עם הקרקע אינו משום שיש עליו דין מחובר אלא הוא דין מיוחד בטומאה, כמו שאר דיני טומאה בכלי עץ, דבעינן משמש אדם ומשמש אדם, ועוד כמה חנאים. וכן בכלי מתכות ענמס כתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות כלים הלכה א', דנעשה לשמש את העץ או את הקרקע, אינן מקבלים טומאה אף קודם שיקצו, עיי"ש. ובנעשה לשמש עץ הלא ודאי אין לזה שייכות למחובר בקרקע, רק זהו דין דרך שימוש לענין שלא יחשב כלי לקבלת טומאה. וה"ה בנעשה לשמש את הקרקע, י"ל כן ברחצה דזהו דין מיוחד באופן שימוש, וכן כלל הרמב"ם כחדא עם נעשה לשמש את העץ. ומטעם זה אינו מקבל טומאה אף קודם שהוקצע בקרקע, אף דאז זודאי אינו חשוב כמחובר לקרקע, וממילא אין זה ענין כלל לשאובין, דמ"מ חשוב

1 א"ה. לא זכינו לזה. וחבל על דאבדון.

ברב"ג ל' אהרן קוטלר זצ"ל

ונראה דגם להרמב"ם הא דמהני מה שנעשה לשמש עם הקרקע שיהיה הצינור חשוב כקרקע, הוא רק לאחר חיבורו בקרקע, אבל קודם חיבורו בקרקע הרי הוא חשוב תלוש. וא"כ מה שאינו מקבל טומאה קודם חיבורו, הוא רק כיון דאחר החיבור יחשב כקרקע ולא יהיה עליו אז תורת כלי, ממילא לא חשיב כלי גם עכשיו לענין טומאה. ומה שהוזכר הרמב"ם לפרש שהרי הוא חשוב כקרקע, היינו לפי שאם לא יהיה נידון כקרקע, שפיר היה חשוב תשמישו גם בשעת חיבורו לתשמיש מטלטלין, דהא למ"ד מחובר לקרקע לאו כקרקע הוא, מה דמחבר לקרקע הרי זה כעומד על גבי קרקע בלא חיבור, ובדרך תשמישו ליכא שום מיעוט, דהא משמש ככל המטלטלין. לזה פירש הרמב"ם דמחבר לקרקע הרי הוא כקרקע, ואף רבנן דדף מודו בנעשה מתחילה לשמש עם הקרקע דחשוב כקרקע. וממילא גם קודם חיבורו, כיון שכל עשייתו היא לשימוש קרקע ואז לא יהא כלי, גם עכשיו, אף דחשוב תלוש, אין עליו דין כלי.

ויש לומר עוד, דאף דנימא דקודם שהוקבע בקרקע חשיב ג"כ כלי, אך הלא להביא את הכלי לידי קבלת טומאה צעין שיהא גם תשמישו תשמיש כלי, ולכן מנינו כמה דינים באופן שימוש, וכנ"ל דגם בנעשה לשמש עם העץ אינו מקבל טומאה, ועוד כמה דינים. ולכן כאן נעשה לשמש במחבר, לא חשיב שימוש דכלי, ואינו מקבל טומאה גם קודם חיבורו. והוזכר הרמב"ם לפרש דמחבר לקרקע הרי הוא כקרקע מהטעם הנ"ל, דאל"ה הרי שימושו בשעה שנחשב מטלטלין ואע"ג שמחבר לקרקע. אבל כיון דהוי קרקע שוב הרי שימושו בתורת קרקע, ולא הוי כלי מעשה, אבל תלוש מיהא הוי.

וממילא צרור הדבר דקודם שנתחבר לקרקע פוסל מטעם שאובין, דאף דלא חשיב כלי לגבי טומאה כנ"ל, אבל לגבי שאובין שפיר חשיב כלי. ועיין לשון הרע"ב רפ"ד דמקואות, דגם כלי גללים, אף דלא חשיבי כלים לגבי טומאה, חשיבי כלים לפסול את המקוה. ומכ"ש לפמ"ש דחשיב כלי, אלא כיון דנעשה לשמש במחבר, מטעם חסרון השימוש אינו מקבל טומאה מקודם דבעינן שיהא עומד לשמש בתלוש, אבל כ"ו אין לו שייכות כלל לשאובים. וגדולה מוז יש סוברים דאף בלא נעשה לקבלה דאינו מקבל טומאה (עי' כלים פ"ב מ"ג ופיה"מ ורא"ש שם), מ"מ פוסל מטעם שאובים כיון שראוי לקבל, עיין במשנה אחרונה פ"ד דמקואות בכמה דוכתי, ואף דאין זה מוכרח, ועיין במשנה פ"ד דמקואות מ"ג ובדמ"ב פ"ו דמקואות ה"ב, ויש ליישב.

אבל הנ"ל פשוט דמה שעומד לשמש במחבר אין זה ענין לפסול שאובין בשעה שהוא תלוש, וממילא י"ל שגם כשנתחבר אח"כ לא פקע דינו לפסול בתורת שאובים, אפ"י דהיה עליו תורת כלי בתלוש לא נתבטל דינו. והגמ'

מדמי שפיר שאובין לטומאה, דלר"א דמטהר בדף גס בנעשה כלי מתחילה, לא יפסל מתורת שאובים גם בחקו מתחילה, דהתם איירי בלא נעשה לשמש עם הקרקע, וממילא חלה עליו תורת כלי גם לענין טומאה, וכבר היה ראוי לקבל טומאה בתלוש, ומ"מ כיון דנתחבר אח"כ לכותל נעשה קרקע ופקע דין טומאה, ה"ה לגבי שאובין אף דמקודם היה ראוי לפסול, מ"מ כשנתחבר הרי הוא קרקע ול"מ שאובין. אבל לרבנן דר"א דמטמאין בדף, ורק בנעשה לשמש עם הקרקע חשיב קרקע, וצוה גם מקודם לא קיבל טומאה כנ"ל, ושפיר קיימינן שהדין שכבר חל לא בטל בחיבור, רק דלגבי ק"ט לא היה ראוי לקבל טומאה מעולם. אבל לגבי שאובים דהיה פוסל קודם חיבורו, גם לאחר חיבורו פוסל, ולכן בחקו מתחילה אף בנעשה לקובעו בקרקע פוסל לעולם, ונכון מאד בעוה"י. ונריך לפרש חקו היינו החקיקה לקבל צורות, דכבר היה מקבל בעודו בתלוש, וכ"פ כמעט כל הראשונים, גם הרמב"ם פ"ו דהל' מקואות הלכה ו', ואז פסל מימיו דנעשו שאובין ושזב לא פקע בחיבורו, משא"כ לר"א כמו שפקע דינו לגבי טומאה ה"ה לגבי שאובה וכנ"ל.

ודוגמא לזה במעילה דף כ', ואיפסק ברמב"ם פ"ה דמעילה ה"ה, דבהקדים עינים ואצנים ולבסוף בנאו איכא מעילה, כיון דחל דין מעילה בתלוש, אבל בנאו ולבסוף הקדישו ליכא מעילה. הרי אף דבעצם החיבור הלא אין חילוק אם הקדיש מקודם או אח"כ, אך מ"מ לענין אם יהא לתלוש ולבסוף חיבורו דין תלוש או מחובר, זה תלוי אם חל הדין שאנו דנין עליו בעודו תלוש או לא, והר"ו ממש כנידון הנ"ל, ודו"ק. <sup>L</sup>2

ג) וראיה מפורשת דגם להרמב"ם גם בנעשה לשמש עם הקרקע פוסל בחקו מתחילה, מפ"ו דמקואות משנה י', האציק שבמרחץ צומן שהוא באמצע פוסל. ועיין בפיה"מ לרמב"ם ובתו"ט שם, שהביא הגירסא הנכונה ברמב"ם, ומפורש להדיא דהאציק נעשה לשמש עם הקרקע, אך נעשה כלי קודם חיבורו, ואע"פ שנתחבר לא יא' מתורת כלי עי"ש. הרי מפורש ספיקו של כתר"ה במשנה זו לפי פירוש הרמב"ם, דגם בנעשה לשמש עם הקרקע פוסל המקוה. ועיין בתוס' חדשים במשנה הנ"ל ובת' חתם סופר חור"ד סימן קצ"ח אות י"ג ובסי' ר"ה, והביא גם התוס' חדשים הנ"ל, ושניהם תירו ליתן טעמים בזה עי"ש היטב, ולדעתי נראה פשוט וברור כנ"ל באת' <sup>3</sup>.

ומצאתי במשנה אחרונה פ"ד דמקואות מ"ג שעמד ג"כ על ספיקו דכת"ר, ולא הביא המשנה הנ"ל דאציק, אך מ"מ היה פשוט אצלו דגם בנעשה מתחילה לשמש עם הקרקע פוסל את המקוה בחקו מתחילה — דהתם צינור הכי הוא — והקשה כנ"ל

19

[והראני ח"א בפסקי גוף יודי סימן רמ"ה סק"ג וז"ל רב המושכר מהעיר והולך ללאת מהעיר יכול למנות אחר במקומו כרלונו ד"ר סימן קפ"ו ע"ש והם הם הדברים שהבאתי לעיל מהר"ב דברי ריבוא] אך דב"ד הרי אביהם לא מינה אותם כלל ולא כן מעולם א"י להיות שלוחיו כיון שגם אחר הפרתם בו לא הסכים עמהם והרשב"א ורשב"ן הנ"ל הרי הם מיררו גם כן כשהאב רולה למנות את בנו ולכן לדינא א"ס האב ירצה למנותם במקומו הם קודמין לאחיו וא"ס לאו אין להם זכות יותר מאחיהם ודלוי אין להם זכות ירושה במיזו אלא דאם רולה למנותם הרשות בידי.  
והנלע"ד כתבתי:

סימן קצט

להרב המאה"ג וכו' מו"ה שמואל באהאוסקע ג"י אבר"ק טאהאנשא ברוסיא .

ש"ל לאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה ומוכת דגם לעשות כל המקוה כשר אלא דלויבא דח"ק ס"ל להראב"ד והאשכול הפאול א"ס כן הרי קיימא לן דמעשה רב וכיון שעשה ר"י מעשה קיימא לן כותיה ועוד שהרי מבואר בזבחים כ"ב ע"א דביחושין ארומים אפילו בעינייהו נמי דהא הניח רשב"ג אומר כל שתחלה ברייתו מן המים מטבילין בו ופירש"י ב"ד"ה אפילו בעינייהו נמי א"ס כל המקוה נעשה מזה כשר וכו' ל נקט לישנא דהשלמה עכ"ל ומבואר דקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל בהא א"ס כן הרי שלג ובפרט כפור דברייתן מן המים גם כן מטבילין בהם אפילו בעינייהו. ואי נימא דהח"ק דפ"ד דמקואה לא ס"ל כן מכל מקום הרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל והתמא דהש"ס דפסק כותיה ויש לומר עוד דגם הראב"ד והאשכול מיירי רק בשלג ובכרד וכפור הנופלים מן העצים שלא היו מים מקודם וע' בשה"ב מאמר יו"ד פ"ו ופ"י ופ"א אב"ל בקרח של הכר שנחטפה כולו מן המים בודאי לא גרע מיבחושין האדומין דמטבילין בהם אפילו בעינייהו ועו"ל דיון שלג הנ"ל תלוי בפלוגתא ר"ח ור"א א"ס הענינם שותים ממי אוקיינוס או לא דא"ס שותים ממי אוקיינוס הרי גם הם ברייתן מן המים כמוצין ואכמ"ל. ועל כל פנים נראה דבקרח בודאי יש להקל גם בנעשה כל המורה מזה:

ובדבר

מה שהניחו הקרח ע"ג טסין שג ברזל והסיקו מהחטן עד שנימוחו ונמסכו למקוה הגם דפשוטי כלי מתכות מקב"ע מכל מקום כיון שלא נמסכו מהטסין למקוה אלא דרך ג"ע קרקע יש להקל כמ"ס הרא"ש והובא בש"ע סימו מ"ח:

ובדבר

מה שנעשה ביד"א כבר הארכתי בתשו' דאף שנעשה על ידי גרמא א"ס גרמא בעלמא היא ומיקרי חייבה בעצרה כמ"ס בנח"א סימן נ"ג ובתשו' ר"מ שיק סימן קל"ו וכו' האשכול סוף סימן נ"ב ש"ס והארכתי בזה ובפרט דמיהו השלג למים הרי כבר כתב הראב"ד דפ"ח ב"א לכת"ו וכו' הח"ס ש"ס ובס' שירי טהרה להגאון מהרש"ק ז"ל סימן י"א חירש ד"ז מדעתו ולא ידע מדברי הראב"ד וח"ס הנ"ל ובפרט בני"ד שהמשיכו מים ג"ע כבר העלה בנח"א סימן נ"ג ש"ס דהמטעה מבטל חשש תפיסה יד א"ס אפילו כבולה ושכ"ה דעת רוב הראשונים ע"ש. ולכן הגם שדחקו את הקרח אל העסין מכל מקום היו רק גרמא וגם פ"ח ב"א לכת"ו ולהסוכרים דשלג כמות שהוא כשר בודאי מה שנימוח לא מקרי חייבה ביד"א ומכאן מה שהביאו הקרח כבר ביאר הח"ס שאין בזה חשש ועל כל פנים בלידוק ההמטעה יש להקל בפשיטות ולא ידאג ולא יפחד כלל. וגם בתשובת מהרי"א ש"ס העלה דבהמשך המים לכ"ע יש להקל.  
והנלע"ד כתבתי: L

סימן רא

להרב המאה"ג וכו' מו"ה יחיאל איבל הבתן ג"י פו"ק דק' עיר ישן .

מכתבו

הגיעני וע"ד שאלתו באשה א' שהי"ל בית שנתן לה אביה בהיותה תחת בעלה וכתב בטאכעלא על שמה ומפני שלא הי"ל זש"ק ע"ש בעלה ונחלית קודם מיתתה שהסדל בעלה על ידי אנשים שהיוה שהבית יהיה שייך לבעלה כל ימי חייו ואחר מותו יהיה לזרך הקדש לח"ת וכשחמרו לה כן נתחילת ואמרה הן ולא יותר ויען שאמרו הבקיאוס בדיניסם שאין זה מועיל עד שתחמרו בפירוש בקשו מאתה שתחמרי בפירוש ומורה ואמרה שכל ימי חייו זאל ער שאלטען און וואלטען ויותר לא אמרה כלום והעדים מסופקים קל"ת א"ס היתה שפוייה דעתה בפעם ראשון שאמרה רק תיבת הן יען שאמרה אז עוד שהש"מ שיש לה בקופערט יתנו לפלוגי ולא הי"ל ש"ס ש"ט:

והנה

עוד אמרה שכל שנה יתנו ביום יא"ל שלה עשרה רז"כ לזדקה עבור נשמתה ואמר מזהו יתנו כן משכר הבית עשרה ר"כ ביום יא"ל שלו וכן ביום יא"ל שלה והשאר יהיה שייך לזרך ה"ת ואחר מזהו ברזון הבעל ליקח אשה בת בניס לקיים מצות פו"ר וזדמן לפניו קרובה אשתו אב"ל אין רלונה להנשא לו רק באופן שיכתוב על שמה את הבית ואתחייב לה כן ומשעור רז"מ אולי

סימן ר

להרב המאה"ג וכו' מו"ה יוסף ג"י רב פו"ק דק' קנאשיע ברוסיא .

מכתבו

הגיעני וע"ד שאלתו היות שבעירו אין שום משין וקשה למולא מי גשמים ועשו מקוה מקרח וכפור כמבואר בש"ע סימן ר"א ס"ל ולאשר עמדו לנגדו דברי האשכול סימן כ"ה ונח"א ש"ס שזהו גם כן דעת הראב"ד שאין להחיר מקוה משלג א"ס כולה או רובה משלג גם אחר שנפטר כיון דבשעת הבחלה לא היה ראוי לטבילה אך שהיה קשה להפסיד הקרח חוץ למקוה גם על ידי טסוס מלוכנים כפי ע"א הח"ס ה' ר' וכו' ר"ג והסכים רב א' ליתן סאמוואהר לתוך המקוה:

הנה בגוף דין השלג והכרד הביא בנח"א ש"ס מדברי רש"י סוכה י"ט ב' בהא דטיט הגרוק יוכיח שמלטרף למ"ס והטובל בו לא עלתה לו טבילה ופירש"י דהכי תנן אלו מוילין וכו' השלג והכרד והכפור וכו' וטיט הגרוק ומעלין היינו משלימין אשלומי אין בפ"ע לא ע"ש ומזה מוכח דגם שלג וכפור אין לטבול בהם א"ס כל המקוה מהם אב"ל הנה מלאתי ברש"י שבת קמ"ד ב' בהא דאר"פ דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה פוסל את המקוה בשינוי מראה ופירש"י וז"ל והא דמיפסל משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה שאינו מים או שלג או כרד פוסל את המקוה בשני מראה עכ"ל הרי דלג ובכרד עושין ממנו מקוה לכתחלה ובצ"כ דדוקא בטיט הגרוק אין עושין ממנו כל המקוה והא דנקט בפ"ד דמקואות אלו מעלין היינו משום טיט הגרוק ושבו מלאתי בש"ע מהרי"א יו"ד ה' ר"ג שהעיר בזה והוכיח דמנקט בש"ע רק טיט הגרוק מוכח דשלג כשר וגם בלח"ה כיון דהעירו אנשי מדינת בשמו של ר' ישמעאל 25

חלק א

האון וק. שאות מוצי. הבתן צ"צ

גופייהו הם דיינים אבל עכ"פ אם בין הג' שנחמנו לדיינים נמלא א' קרוב יש לחוש להגט בטל ולא יועילו הדיינים הנשפטים וגם ע"מ כיון דעכ"פ נמלא א' מהדיינים קרוב וכמו בעדים והבאתו שם מהש"פ פאר הדור להרמז"ם ז"ל דפשוטא לי' דנמלא א' מכן קא"פ דיינים בטל דיון וכן מובאר בש"ס הרשב"א כח"י הוצא בצ"מ חו"מ סי' ז' ובפ"ת שם :

**ובס'** הוסי' וירושלים חו"מ סי' ז' כהז' ד"ז אם דיינים שייך קא"פ לטבל כולם כמו בעדים חלוי בטלוגתא דירושלמי הרי"ה פ"א ס"ד דמבואר במשנה שם הדורו ב"ד ונמלא א' מהן ממזר פטורין ופלוני ר"ח ור"ז חד אמר חוץ לשבעים וחד אמר בחוץ שבעים הא הו"ן לשבעים נעשה כאן ולא בטלה הוראה ומוכה דלמ"ד חוץ שבעים בחוץ לשבעים כיון דנשאר מנין הראוי בלעדו לא בטלו כולם עיי"ש ולי נראה דיש לומר דגם מ"ד הו"ן שבעים מודם דשייך דיינים נמלא א' מהן קא"פ אבל ממזר שאני כמ"ס החומים סי' ל"ו בסופו דאש"ה דל"ה כלל לעד ל"ש לומר גבה דמבטלה עדות הכשרים יעו"ש והטעם דל"ד לקרוב דעכ"פ כבר לאחר וכן לרש"ע דצ"ד לעשות השובה אבל אשה דלא חזיא כלל אינה בסוג עד וה"י ממזר כיון דלעולם לא חזי לב"ד הוי כאש"ה לגבי עדים וזה מדוקדק בלשון הירושלמי שנעשה כאן ודוק. וזוהי טהא נמי דברי החומים סי' ז' ס"ק ד' שכתב דהא דמכשיר וירושלמי ועוד קמן לדין היינו בצירוף שנים עמו כיון דמס"ת חד כשר יעו"ש ויפלא דהא זה גרע מהד' דנמלא א' מהן קא"פ ופי' חומים סי' מ"ו ס"ק כ"ח דחוקך דגם דיינים שייך ציטול כולם בקרוב ופסול וכזוהי בן מראב"ד בהשגות והא"ך סתם כאן דקמן מלמדה ולמ"ל טהא דקמן אינו בגדר דיון וגם בעדות בנמלא א' מהם קמן אינו מבטל כולם כמ"ס נה"מ סי' ל"ו והבאות אמ"ב שם :

**סי' המ"ח**  
**שורב"ט** לכבוד הרב הגדול וכו' מו"ה יעקב שלמה בלאך נ"י רב דקס"י באוסטרי מטערתן :

**ד** **מכתבין** גיטתי וע"ד שאלתו שאינה אנשים רוצים לעשות מקום ע"י קרן שנעשה במאש"ן ולקחים כמות החיובות קרן ומשליכין צידים להחפירות העשוי מלימנוט ובשנתמלא החפירות מן הקרן מים מ' סאה שופטין לחוכה מים שאובין. והנה כ"ח כתב דאף דמבואר ביו"ד סי' ר"א סעי' ל"א דמקום שאוב שהגלוד והח"כ נימנח כבר להקנות עליו סאה צב"י שם הביא ב' פירושים ולפירוש הב' היינו רק אם ישןן אח"כ לחוכה מ"ס כשרים וז"ל על הש"ך שם שכתב להקל כשרים הא' כיון דאין קיי"ל באובין שהמכירה כולה פסולה הא' אדברה שוב יש להחמיר דגם מ"ס יבטלה להחמיר והנה ככל דבריו כתב הל"ה שיטתה שם יבטלה להחמיר וזה אפילו כשימכרו אח"כ מ"ס כשרים וגם הביא דברי הג"ט דדעתו להחמיר עכ"פ כפירוש ב' של הרמ"א הוצא צב"י דבעינן שיבוא אח"כ מ"ס כשרים ובהשגחה אחת כהבחי עוד טעם להחמיר בזה דבעינן אח"כ מ"ס כשרים אף אם נפרש כפירוש א' של סמ"ג דכשרה כמות שהיא דהנה בחוספתא שם איהא עוד דמ"ס עמאים שהגלודו עהרו נימנחו חזרו לכוונתן השינה ובי"ה חבתי' הרא"ש כלל ל"א ולפ"ז נראה לשימ"ש הל"ה ז"ל בפסחים בהג"ה דהרמ"ה א"ח ק"ג דמקום שאוב בכלים המק"פ שכתב נעמאו הכלים וממלא נעמאו המים בהיותן בכלים אף שנתן למקום אפילו למ"ד כולו שאוב מדרבנן הכא פסול כיון דממים בעצמם נעמאו אין הו"י המקום ע"י טהרה עיי"ש והבאתו דבריו בספרי שיי"ב למקואות פ"ו מ"ה והשח"ה נראה דבזמננו שגולנו עמאים א"כ מים שאובים בכלי כה"ו גם המים עמאים ונתי דהגלודו עהרו הרי אח"כ כשימנחו חזרו לכוונתן השינה א"כ או אפשר שיה"י עהה מקום מזה כיון דממים עמאים אין הו"י המקום ע"י טהרה כהל"ה הכ"ל ופ"ה דמכשיר בחוספתא במים שאובים שהגלודו וחזרו ומנחו היינו כשהם רק שאובים ולא נעמאו כגון ששטבו בכלים טהורין וא"כ גם אחר שנימנחו המים טהורין עכ"פ והו"י מקום אבל לא כשטבו בכלים עמאים וא"כ צ"ד שהמים שנעשו מהם הקרן ע"י המאש"ן ודאי נשאבו בכלים עמאים כיון דכולנו עמאי מהים ונעמאו המים וגם אחר שנימנחו חזרו לכוונתן אין לעשות מזה מקום כהל"ה הכ"ל :

**והנה** כ"ח הביא דברי חיים ח"ב סי' ל"ד שמה"ד להקל בזה במקום עיגון וטעמ"ד דלחתי נשאר עיי"מ והם נעשים דיינים ואין לומר שנלמדו עם הדיינים הפסולים דהא לא מלמדו עמהם רק לעדים ויפה המם כ"ח דהא אם נימנח העדים נעשו דיינים כא"ז ע"כ שאז בשעת מאירת הגב היו דיינים והרי אז נלמדו גם הפסולים לדיינים והא הטיק חלוי בפסולים אם נכחונו לעבדו וכן לרון ומה נ"מ מה שהכשרים לא נכחונו. וטיק עמנו שם דמקיל משום דלא פסיקא לי' להגאון בעל ד"ה וז"ל הא' דינא אם שייך דיינים נמלא א' מהן קא"פ כמ"ס שם מדברי מל"מ ור"ב"ש. אבל כפי המבואר מדברי הרמז"ם בפאר הדור והש"י הרשב"א דגם דיינים בטלו כולם ודאי יש להחמיר מאוד בזה בכל היכולה ליתן גט אחר :

**והנה** כ"ח הביא חש"י בר לוי"א אה"ע סי' מ"ח דמכשיר שם צדיעבד צדיעבד הגב עה"ו קרובים לדיינים מנעם שיפת הר"ה דמכשיר גם בכל דמי ממונות עדים קרובים לדיינים ובש"ך חו"מ סי' ל"ג הביא מהב"ח שמכשיר צדיעבד א"כ לטעין גט דלא צריך לן כלל אם צדיעבד צ"ד רק מלא"ז יש להקל וגם נראה ברור דבעדים קרובים לדיינים אין מקום להחמיר צדיעבד דהא כל טיקר בג"ע דעדים קרובים לדיינים פסול משום דהו"י עדות שאח"כ לדיינים לא יקבלו הזמה עליהם וזה לא שייך בעל לטעין עידי בגב דהלא הטיק הוא עידי מטרה והו"י כל כשרת הדיינים היינו שבו הרגע שמוסר לה בגב צדיעבד חורה צ"ד כמ"ס צב"י והש"י ח"ס אה"ע ח"ב סי' ס"ה והרי אז אין ע"מ אומרים כלום ול"ש כלל שיה"י ראוי לקבל הזמה עליהם וזה ברור וכן מובאר להדיא ברמ"א אה"ע סי' ק"ל דעדים קרובים

כבר המם עליו דלפי שיטתו שו הפיסח יד ארז שיבואו למקום. פ"ז מ"א על כבוד משום שא פסול שאובים ו אח"כ ובהבחי נ משא"כ גלוד א' כיון שאינו ראוי אחריתי הוא וא מלחא אחריתי לומר להר"ה נ דאובא למימר ו גמור ממים לא אח"כ כבר אב שנקח בכלי א' וכן ראיתי בלר להחמיר דגם נ חפיסה יד ארז צ"ד שמשליכין לשבות כרז"ה מתחילה כלל ו בא לנ **והנה** כ"ח בחוץ ועיי"ש וימחו הו כמה פוסקים חוקך שבבאו לוגין שאובין ולו מסין מלוזבים צ"ש הכ"ל דכ בסיק הכ"ל נ מים חמין שאו בתחילה אינה דכמה פוסקים לכך יוכלו לסג כלל לטבול בו שנימונו מרוד שאובין וכמ"ס כלל עבילה צו בזה היינו צמר סי' ממים שא כלשון החוספי קזו דלא הוכח שאובין לחוכה שמסכה אין ל חשש דחפיים

**והנה** לסלק קרן מלוזבים ש"מ צ"ש הכ"ל וז לעשות קן עג דרובו של פ למקום לא ה' שדעת הרמ"ב לא ראה דצו מלאנו חב"י

שו"ת אמרי יושר ח"א  
ברב"ק ר' מאיר אריק צב"ל



שאלות ותשובות יו"ד סימן עא דברי יואל רבה

לעשות ומציאים קלקלה בעולם ולמה נפסיד את היראות וחרדות לדבר ה' ומבקשים שיהיה הכל עזובי"ע עבור קלי הדעת כאלו כי מה שנעשה צהוראת צו"ד עושות בן גם היראות וחרדות לדבר ה' שאין יודעות להבחין שלא הותר דבר זה אלא עבור קלי הדעת. והמבחין צנוצ בעולם יראה כי רוב הפירושות והפרת הדת יורה לעולם ע"י רוב הקולות שנעשו כדי לתקן את הפורצים שאינם צייתים באופן אחר והסוף הוא שהפורצים לא נתקנו אלא אדרבה נתברו הפירושות מחמת רוב הקולות והיתרים שעצירה גוררת עצירה ונתקלקל הכל עד שצ"ל לדי שכתת התורה. והרבה יש לדבר צזה אלא שאין להאריך כ"כ על הנייר, והמשכיל על דבר יראה שכן הוא.

בר"ע של דבר שאריך לעשות באופן הנ"ל שלא יהיו המים זוחליו בעת שמתבררין את המקור ויוחלפו המים בכל יום חדשים על ידי תלמיד חכם העומד שם שיהיה הכל כדת וכהלכה וציללה שאין שם אלא הנשים לא יומסר להם שום דבר המוגע בכשרות המקור אלא הכל יהי מתוקן מצד יום ותו לא מודי.

והנני צזה ידידי דושתי"ה צאה"ר, כו"ח יום ו' עש"ק לס' ולא תעמאו צהם אני ה' אלקיכם

הק' יואל מייטלרבוים

סימן עא

צ"ה, ג' זיקרת תשי"ז

שלו" ובמ"ם אל כבוד ידידי הה"ג חו"ב החסיד המפואר ותיק מלא עתיק יו"ש בש"ת מוה"ר חנני' יו"מ דייטש שליט"א אב"ד העלמעין בעת בקליזולאנד יצ"ו.

א

אחדשת"ה צאה"ר, הגיעני שני מכתבין וכו', מ"ש שאפשר כעת לעשות מקרה עשוי, רק שחושש לדעת הראצ"ד (בעה"כ שער המים) שאין לעשות מקור מקרה אף שנפטר אח"כ, והצו"ה על זה דברי החיבור לעברה (כלל צ' סעיף מ"ה) מה שהקשה על החתם סופר (חיו"ד סימן ר'). שם מייירי שהצו"ה את הקרה צידיו להמקור אצל אס צ"ה להמקור על ידי המשכה גם לא על ידי כלום שאינם נקובים עדיף יותר, ועיין צב"ת נהר"י אסאד סימן רי"ג שבאופן זה כשר

ובמ"ש שיש סתירה צד"ח נמנה שפוסל צפסקו (סעיף כ') ועיין גם צחידושיו פ"ח מ"ח) היכא שנפסק בהשקה, אין זה סתירה, דשם מייירי שאין שם השקה אחרת אלא אותה ההשקה שנפסק אח"כ, וצח"מ מייירי שהוכשרה המקור צבור האחר אלא שנשאר החשש של נסו"מ, וצזה כתב לנרף את הצור השני אף שבצור השני נפסק בהשקה אח"כ, אמנם מלד אחר יש סתירה צד"ח צזה, ולצ"ה הדבר סובל אריכות שלא אוכל כעת ואין נ"מ כי בכל המקומות שא"ה לעשות מעיינות ולריבין לעשות מו גשמים נעשין המקואות באופן הנ"ל, והצור השני הוא עכ"פ קלת תיקון יותר, הן אמנת כי עלה צדעתי כעת המלאה חדשה להגיל לגמרי את החשש נסו"מ אלא שלפי השערתי א"ה לעשות זה בעירכס לכן לא ראיתי להאריך צזה, תמלית הדברים שיעשה כנ"ל שיהיה שם שני צורות כשרים האחד יהיה פתוח צשעת העצילה והשני יהיה סתום אלא יהיה נפתח כמו רגע להשקה וצזה ילא ידי חובתו.

L

ב

במ"ש מהד"ח (הלכות מקואות סעיף ה') שאם זוחל לתוך המקור הוי זוחליו, הנה צפירוש הוא צדברי חיים שאף אס אינו יולא לתוך אלא זוחל לתוכו הוי זוחליו, אך לפענ"ד אין כוונתו ז"ל אלא היכא שאריך לנרף את המים הזוחל לשיעור מ' סאה, לא כשום מ'

שו"ת צבר. יואל

ברג"ל ה' יואל ט"א קו"ט צ"ה

76. אם א"א לעשות מקוה גם ע"י מי גשמים, יש לעשות מקרה טבעי, ולהביאם בכלים נקובים סמוך להמקוה, וקודם שנאים לתוך המקוה יפשרו למים, ומשם יבואו המים למקוה ע"י המשכה ובכה"ג כשר המקוה לכו"ע (מו). ל

מקור מים חיים

ובספר מקוה ישראל (אות י) תמה מאוד דלא נמצא כלל בראב"ד לשון כזה "כפופין אע"פ שאינם מקבלין" שהעתיק בשו"ת עמק שאלה הנ"ל, ובספר בעה"נ מבואר להיפך וכן בראב"ד בהשגות (פ"ח ה"י) ל"נ כן, רק הראב"ד החמיר כשהסילון מקבל אלא דלא נעשית לשם קבלה אבל לא בכפיפה בעלמא כמין ו ובאמת בשו"ת גידולי טהרה (סי"ט) וז"ל, דבר פשוט היא דסילון כפוף דפוסל היינו שיש לו כעין בליטה ובית קיבל באמצע כזה ל אבל צינורות שלנו של הגגות שעשויין לפעמים כמין נ' ודאי דאין בהם שום חששא כיון דאין מקבלין כלל וכו' ודברים אלו פשוטים ולא היה מן הצורך להעיר עליהם אלא לפי שראיתי מעשה ביי"ד שהחתימו עליו דיינים שהזהירו מאוד על דבר זה שאם מי גשמים עוברין דרך צינורות הגג שלא יהיו עושים כמין נ' ולדעתי אין מקום לחומרא ע"כ.

ובשו"ת ערוגה"ב (סי' ר"ח) העתיק תשובת גי"ט הנ"ל לדינא אבל מדברי עמק שאלה הנ"ל נראה שהחמיר לנקוב בסילון הכפוף אף שאין לו בית קיבול, ורבינו החמיר ג"כ עפ"י"ז לנקוב כל מקום כפוף בהסילון אע"פ שאינו מקבל. ומרן הגה"צ משה ארי' פריינד זצוקל"ה גאב"ד דירושל"ת צוה לי (בעת עיונו בדבריניו) לפרסם משמו שכן בכל מקום שהולך להכשיר מקוה מחמיר לנקוב הסילונות הכפופים כדברי עמק שאלה הנ"ל, וכן נהג להחמיר הגה"ק מנאסאד זצ"ל כדברי העמק שאלה עכת"ד הגאב"ד ירושלים. (ועי' עוד בשו"ת ויען יוסף מש"כ בדין סילון כפוף להחמיר לפי שיטת הרוקח המובא בב"י (סי' ר"א) דטבלא של ג' דפנות פוסל משום שאובים כמו"כ בסילון כפוף כמין נ' יש לה ג' דפנות א"כ יש מקום להחמיר עפ"י דברי הרוקח). ושיעור נקב ככונס משקה, עי' בחזו"א (שביעית סי' כ"ב אות א') דאין אנו בקיאים שיעורו של שורש קטן [שהיא יותר משיעור כונס משקה עי' שבת דף צ"ה], ע"כ יעשה נקב כפי הוצאת משקין בריווח עכ"ל החזו"א, וא"כ גם בנידון דידן סגי בנקב כזה. ובדאי כל הנ"ל הוי רק זהירות לכתחלה דהא כתבנו בשם רבינו לענין הסילונות הרחבים בראשם דחמיר טפי ופסק בהו להקל, ועי' עוד בשו"ת מגדלות מרקחים (סי' מ"ט) בשם רבותיו ובעל קרן לדוד שהקילו ולא חששו אודות סילון כפוף.

77. (מו) עי' תשו' דברי"י (סי' ע"א), ודעת רבינו שאם עושין בכה"ג, כשר גם לדעת הראב"ד (בבעה"נ שער המים) דמחמיר ברובו שלג אף לאחר ההפשר כיון דבעת שנתנו לתוך הבור היה עלה שם אוכל (שלג) לא מהני שיפשר אח"כ בתוך המקוה למים ע"ש, וכי רבינו דבכה"ג שבאו כשכבר נפשו מים לתוך המקוה בהמשכה כשר לכו"ע, וכי דכ"נ גם מתשו' מהר"י אסאד (סי' רי"ג) ע"ש, וטעם הדבר נראה פשוט דכל טעם הראב"ד בבעה"נ שם הוא הואיל

ספר מקוה נ"ט חייג  
בר"ק ר' חייג קלמן גוטמאן  
ט"א

זב. אין לסמוך על אשה שתחי על ידי תלמוד חכם הנקי בה השגחת מו"צ(ג).

### מקור מים חיים

ובשעת נפילה לא הי' ראוי לטבילה ע"כ אין טובלים בו אף אחר ההפשר, וא"כ בכה"ג שבאו כל המים מופשרין למקוה וע"י המשכה בודאי כשר, דבכה"ג גם בשעת נפילה הי' ראוי לטבילה וכד' רבינו כ' גם בתשו' אמרי יושר (ח"א סי' קמ"ח) ע"ש, וע' בתשובת מהרש"ם (ח"א סי' ר) שג"כ הקיל בקרח טבעי כשנפשר אף לדעת הראב"ד, דפוסל בשלג קרח טבעי עדיפא כיון דכבר הי' מים קודם שנקרש, וכ' עוד שם ד"ל דגם הראב"ד לא כ' להחמיר בשלג רק לדעת ת"ק, ואנן קיי"ל כר' ישמעאל דמעשה רב עיי"ש עוד שאר תירוצים, ועפ"י ד לק"מ קו' החיבור לטהרה (כלל ב' סמ"ה) על החת"ס (בסי' ר) שכ' דאף להראב"ד טובלין בשלג שנפשר ובראב"ד משמע דאין טובלין, דבכה"ג דנפשר קודם שבא למקוה מודי הראב"ד דכשירה. ומ"ש רבינו דבלא"ה א"צ לחוש לדעת הראב"ד דאך אחר שנפשר אין טובלין שהיא שיטה יחידאה, כן כ' גם בס' לחם ושמלה בשו"ע (סי' ר"א סעי' ל) ע"ש, ועי' באמרי יושר הנ"ל שהעיר דגם האשכול ה' מקוואות (סי' נ"ה) ס"ל כן כהראב"ד, אבל סו"ס עדיין שיטה יחידאה היא דכל הפוסקים לא פסקו כן. ועי' גם בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ר) ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ס"ז בד"ה אכן) מש"כ ליישב שיטת החת"ס דאף להראב"ד כשר בשלג שנימוח ונפשר.

(מח) עי' שו"ת דברי יואל (חידו"ד סי' ס"ט אות ג', ובסי' ע"ד אות ו' ובסי' ע"ו אות ו') ויסוד הדברים דענין רוב מצויין אצל מקוה מומחין הן בנוי ע"פ יסוד שאחז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם, והטעם ביאר בשמ"ח (סי' א' ס"ג) דלא תציפי לשחוט באין יודעין ומוחזקין. וכמו"כ במקוה לא תציפי אינשי לעסוק בהן כשאין מוחזקין, והלוא בדור הזה חזינן דאינו כן דתציפי אינשי לעסוק במקוואות וכשרות אף כשאין בקיאים בדבר כלל, וכמו"כ כ' הרמ"א באה"ע (סי' י"ז) דבזה"ז דנפיש חוצפא ופריצותא אין אשה נאמנת לומר בפני בעלה גרשתי דבזה"ז איתרע חזקה דאין אשה מעיזה וכו', וכבר ביאר רבינו באריכות (בסי' ל"ד) דבזה"ז ליכא תו חזקת כשרות לסתם ישראל דשכיחי פריצותא ע"ש באריכות בירור גדול מש"ס ופוסקים.

וע"פ יסוד זה מפקפק רבינו (בסי' ע"ד אות ו' ובסי' ע"ו) דבזה"ז אין ליקח אפי' סילונות שנעשו ע"מ לשמש את הקרקע, דהרי הגד"ט (סי' ט) כ' דע"כ לא חשש הרא"ש גבי סילונות, כמו שחשש לענין מחצלאות לסיכוך, דמי יודע שנעשה לסיכוך ויבואו כו"ע ליקח אף בלא נעשה לשם כך. משום דרוב המצויים אצל מקוה מומחין הם, מש"ה ליכא חשש דיקחו אף שלא נעשה מעיקרא לשמש את הקרקע, אבל בסוכה הדבר מסור לכל, וכ"כ במהר"ם שיק

(חידו"ד סי' ר"ד), ולפי"ז האידנא דרוב זה, ויש לחוש לכל הסילונות ע"ש.

(מט) שו"ת דברי יואל (סי' ע) המצויין אצל מקוה מומחין הן, דל השמ"ח הנ"ל, ולכן א"א שיצא ה לדבר, כי מרגילים בזה החוצפא ל דמי יודע מה יולד יום, וכמה פע מתוספתא (פ"ו) דמקוואות דר' דוס דמה שהוצרך לב' ת"ח ולא סגי בא רשאי לצאת לדרך בלא ב' אנשים ו נטע (ס"ק כ"ג) הו"ד בדרכ"ת (סי' ר"א ס

ובשו"ת קנין תורה בהלכה הא דבדברי חיים על מקוואות (סעיף ס"א) שאובין להקל והלכה כמשנתנו, ז דהאי תוספתא שחשש במקוה שז ספק שאובין להקל ואינן חוששין ומזה מיירי הד"ח, ולא איירי כלל לעשות מקוה, שצ"ל איש המומחו בשו"ת מנח"י (ח"ה סי' צ"ג) שהד"ח ז ולא על הרישא דודאי בעי ת"ח לה אצל מקוה מומחין הנ"ל מוכח דמ רבינו הנ"ל, ומ"ש בקנין תורה דבו עכו"ם וישראל נכנס שחרית ומשיי בכל דין ודין שהממונה על המקוה ע"י ת"ח דודאי כשר בכל מי שעש שתהי' היא הממונה על כשרות הו בכל מקוה מזדמנים כמה וכמה ענ ובודאי שאין למסור ענינים כאלה י



25

## The Day the Mikveh Went Dry

When a drought left Omaha's ritual bath empty, refilling it required some imagination—and a ton of ice

By Michael Orbach | December 27, 2012 7:00 AM



→ Climate change has been blamed for a host of devastating events, from Hurricane Sandy to the evaporation of Greenland's glaciers. But earlier this year, a dramatic weather event had a small but important impact on the Jewish community: In July, as a drought brought the effects of global warming to the Midwest, the only mikveh in Omaha, Neb., went dry.

The mikveh, a ritual bath, is an essential part of any Orthodox Jewish community, so when one goes dry, it's a serious issue—especially in Omaha, where the next nearest mikveh is a state away. "The mikveh is one of the most basic institutions of any Jewish community," explained Jonathan Gross, the rabbi of Beth Israel Synagogue, Omaha's Orthodox congregation. "How are you supposed to have young families if you don't have a mikveh?"

26

Refilling a mikveh isn't a simple matter of turning on a faucet; there are rules about what kind of water can and cannot be used. The community in Omaha prayed for rain—one of the approved methods for replenishing the water in a mikveh—and their prayers were eventually answered. But by the time those rains came, another solution was already in place, a solution that involved one ton of ice.

\*\*\*

Mikvehs typically serve multiple purposes. The first and most important is as a place for women to purify themselves after completing their menstrual cycles; immersion in a mikveh is a critical part of the laws of *Taharot HaMishpacha*, family purity, and without immersion a woman is forbidden to have sex with her husband. New vessels, like pots and pans, must be immersed before they can be considered kosher and thus usable. And converts need to immerse to conclude their conversions. Customarily, men also dunk, before holidays and before their wedding day, although this isn't mandated by modern Jewish law.

Like many mikvehs, the Omaha Community Mikvah is composed of two below-ground pools. The first pool fills with rainwater through a hole in the roof, and the second, larger pool is used for the actual bathing. To be considered halachically valid, a mikveh is required to have at least 40 *se'ah* of natural water. A *se'ah*, a unit of halachic measurement, corresponds to roughly five gallons of water, according to one stringent opinion—meaning that 200 gallons of natural water are required for a kosher mikveh. The water must fill the mikveh through naturally occurring sources, either by rain or through a connection to a spring or river. Water that is transported to the mikveh through direct human means—in buckets, for instance—is called *she'uvim*, drawn water, and cannot be used to fill a mikveh. Tap water is also forbidden, though this wasn't always the case—and tap water can be *added* to the mikveh once the required 200 gallons of natural water are present.

In July, Omaha's mikveh was accidentally emptied when a maintenance crewmember thought that cleaning the mikveh meant emptying it completely. In most circumstances, a mikveh can be refilled relatively easily through rain or snow, but this summer's drought made that impossible. "Had this happened in January with all the snow we would have been filled up in a week!" Gross lamented on his blog.

The mikveh was out of service for almost two months. Women traveled to the next closest mikveh in Des Moines, Iowa, or Kansas City, Kan., each more than two hours away. Dishes went unpurified. The receptionist at the Rose Blumkin Jewish Home, where Omaha's mikveh is located, received calls every time it rained an inch, asking if the pool had somehow miraculously filled. As the weeks passed, different ideas were thrown around: The supervising rabbi of the mikveh suggested the community pray for rain. They did. Another rabbi tried to open up a larger hole in the roof to allow more water, but that didn't work. Some scientific-minded congregants suggested lighting giant Bunsen burners, evaporating water and then allowing it to condense over the mikveh; this was deemed impractical and was never tried.

(27) The town finally turned to Rabbi Yaakov Weiss, 34, the pastoral service coordinator of the Blumkin Home and one of the supervisors of the mikveh. Another rabbi brought up the idea of using ice to fill the mikveh, and Weiss began looking into it. Using ice was a sort of loophole or leniency: Since the ice was solid and not liquid, if it was moved into the mikveh while still in its frozen state, when it melted it would be considered non-*she'uvim* water, and the mikveh would be kosher. This procedure, while not common, is almost universally accepted.

"I know it had been done in Nova Scotia once, but I had never heard much about it prior or since," Weiss said.

Weiss called Rabbi Hershel Schachter and Rabbi Zvi Sobolofsky, two important legal minds at Yeshiva University in New York. They referred him to a mikveh expert, Rabbi Yirmiya Katz, who went through the exact requirements of filling the mikveh with ice.

Weiss' first thoughts were to use the large ice machines in the Blumkin Home, but that plan was quickly vetoed since the ice would have melted too much by the time they put it in the mikveh. Weiss, with Katz's help, figured out that he'd need a lot of very frozen ice put in the mikveh very fast.

Weiss called every ice company in Omaha ("Did you know that while there are many ice companies—Arctic Ice, Omaha Ice, Glacier Ice—they are all actually the very same place?" he wrote on Gross' blog ) and finally found one that could deliver the required amount: 250 10-pound blocks of ice. The ice was paid for by the Jewish Federation of Omaha, on whose campus the Blumkin Home is located.

On Friday, Aug. 24, Weiss and a group of volunteers wearing special gloves that wouldn't melt the ice amassed outside the mikveh at 8:15 in the morning. But the truck showed up an hour late, and by the time Weiss opened the first package, the ice melted in his hands.

"Apparently this was their version of solid blocks of ice: It was a block of crushed ice pushed together in a brick," explained Weiss. "It doesn't stay as cold as a real block of ice."

Weiss went back to the drawing board where he found Muzzy Ice, an ice company that makes blocks of ice for ice sculptures. He had found them earlier but decided against using them given the large size of their ice blocks. "I didn't want to risk damaging our mikveh," Weiss said, but he relented once he realized that was the only option.

Three weeks later, on Sept. 11, a Muzzy Ice truck pulled up to the mikveh. Inside the truck were seven 300-pound blocks of ice. An extra 100 pounds of dry ice was shoved inside the truck to ensure that nothing melted.

In less than an hour, staff members of the Jewish Federation moved the ice into the mikveh. Along the way, little pieces of ice would chip off and fall on the stairs; Weiss and a colleague would rush to pick them up to make sure that the chips wouldn't liquefy and contaminate the mikveh water. "It was very intense and very stressful," recalled Weiss. "[But] it was quite an experience. I've never dealt with a ton of ice in a small contained area."

28

Once all seven 300-pound blocks were moved, the question became how long the ice would take to melt. Estimates ranged from two days to a week.

They never got to find out.

The next evening a huge torrential storm hit the Midwest. In several hours, the *bor z'reih*, the place where the rainwater collected, was filled to capacity and the first pool was filled. "I went in the next day and said, 'Wow.'" Weiss told me. "Now our only problem was our mikveh was filled with ice."

Both Weiss and Gross said that the whole effort pulled Omaha's roughly 6,000 Jews together and led to a newfound curiosity about the mikveh, even among those who don't really use it.

"Was it a waste of energy and time? Or conversation and money?" Weiss considered. "We often say that our efforts and actions have repercussions for good and bad and perhaps this was a repercussion. It's a community mikveh and it's integral to us. Perhaps by showing how much it means to us, I think ... we saw a response or sign from God. For our action, we have God's reaction: 'I'll give you the rainfall you were looking for.'"

\*\*\*

*Like this article? Sign up for our Daily Digest to get Tablet Magazine's new content in your inbox each morning.*

*Michael Orbach is a writer living in New York.*

**Find this story online:** <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/119907/the-day-the-mikveh-went-dry>

Tablet Magazine is a project of Nextbook Inc. Copyright © 2016 Nextbook Inc. All rights reserved.